

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra technické a informační výchovy

Bakalářská práce

Tereza Pospíšilová

**Lidová tradice hodů v mateřské škole v etnografické oblasti Hanáckého
Slovácka**

Olomouc 2022

Vedoucí práce: PhDr. Pavlína Částková, Ph.D.

PALACKÝ UNIVERSITY OLMOUC

FACULTY OF EDUCATION

Department of Technical Education and Information Technology

Bachelor Thesis

Tereza Pospíšilová

Folk traditions of feasts in kindergartens specifically ethnographic area
of Hanácké Slovácko

Olomouc 2022

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Pavlína Částková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předloženou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Olomouci

.....

Tereza Pospíšilová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí bakalářské práce PhDr. Pavlíně Částkové, Ph.D., za odborné vedení práce, cenné připomínky a rady.

OBSAH

ÚVOD	9
1 Definice pojmů v oblasti předškolního vzdělávání	10
1.1 Předškolní výchova a vzdělávání	10
1.2 Dítě v předškolním vzdělávání	11
1.3 Učitel a jeho role v předškolním vzdělávání	12
2 Polytechnická výchova v RVP PV	15
2.1 Polytechnické vzdělávání v předškolním vzdělávání	15
2.1.1 Organizační formy polytechnického vzdělávání	15
2.1.2 Metody polytechnického vzdělávání	16
2.2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání	18
2.2.1 Cíle polytechnického vzdělávání v kontextu RVP PV	19
2.2.2 Vzdělávací obsah polytechnického vzdělávání v kontextu RVP PV	20
3 Etnografická oblast Hanáckého Slovácka	23
4 Místní lidová tradice hodů	26
4.1 Lidová tradice	26
4.2 Hody	26
4.3 Chasa	27
4.3.1 Stárek	28
4.3.2 Stárka	28
4.4 Kroj	29
4.4.1 Mužský kroj	30
4.4.2 Ženský kroj	30
4.5 Máj, mája, májka	32
4.6 Juchačka	33
4.7 Ornamet	33
5 Praktická část	35
5.1 Metodický list č. 1	36
5.2 Metodický list č. 2	38
5.3 Metodický list č. 3	40
5.4 Metodický list č. 4	43
5.5 Metodický list č. 5	46
5.6 Metodický list č. 6	48
5.7 Metodický list č. 7	50
5.8 Metodický list č. 8	53

5.9	Metodický list č. 9	55
5.10	Metodický list č. 10	57
ZÁVĚR	59
Seznam obrázků	60
Zdroje	61
Použitá literatura	61
Internetové zdroje	63

ÚVOD

Hody byly odnepaměti symbolem veselí a radosti. V minulosti, stejně jako dnes, vedly k pospolitosti lidí v obcích i městech. Mladí lidé se sdružovali do kolektivu, který směřoval k dosažení společného cíle a díky kterému si získávali nová postavení ve společnosti. Tuto tradici doprovázely nejen radosti, ale i povinnosti, především ty pracovní.

Cílem této práce je zpracovat teoretická východiska tématu a na základě toho vytvořit náměty pro polytechnické činnosti pedagogů mateřských škol na téma „tradice hodů“. Ačkoliv se práce věnuje této tradici v etnografické oblasti Hanáckého Slovácka, jsou náměty koncipovány tak, aby byly s případnými obměnami využitelné i v jiných oblastech, kde se tato tradice udržuje.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole jsou definovány pojmy předškolní výchova a vzdělávání, dítě předškolního vzdělávání a učitel předškolního vzdělávání. Druhá kapitola je věnována polytechnickému vzdělávání v předškolním vzdělávání a jeho návaznosti na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Ve třetí kapitole je vymezena oblast Hanáckého Slovácka. Čtvrtá kapitola je věnována definicím pojmů lidová tradice, hody, kroj, chasa, máj, juhačka a ornament.

Praktická část je tvořena metodickými listy pro polytechnické činnosti vztahující se k tradici hodů. Tyto náměty by se měly stát inspirací pro pedagogy mateřských škol věnující se této tématice. V dětech by prostřednictvím těchto činností měl být probouzen pozitivní vztah k této tradici a měly by je také vést k sounáležitosti s místem, kde žijí.

Děti se prostřednictvím těchto činností seznámí s různými typy materiálů jako je dřevo, sklo, tkanina aj., dále jsou děti rozvíjeny v oblasti hrubé a jemné motoriky, je u nich rozvíjena manuální zručnost a seznamují se i s různými výtvarnými technikami a postupy práce.

1 Definice pojmů v oblasti předškolního vzdělávání

1.1 Předškolní výchova a vzdělávání

V první řadě je důležité objasnit rozdíly mezi pojmy předškolní výchova a předškolní vzdělávání.

Předškolní výchova je v pedagogickém slovníku (Průcha, 0XY) definována jako „výchova zabezpečující uspokojení přirozených potřeb dítěte a rozvoj jeho osobnosti. Podporuje zdravý tělesný, psychický a sociální vývoj dětí, vytváří předpoklady jejich pozdějšího vzdělávání.“

Předškolní vzdělávání je „proces cíleného a organizovaného působení na dítě předškolního věku, které ho má rozvíjet, podporovat, motivovat a směřovat k získání tzv. kompetencí budoucího školáka.“ (Oprailová, 2016)

Každý výchovný proces, stejně tak i ten předškolní, se skládá z několika základních činitelů:

- dítěte, na které působíme
- učitele, který působí na dítě
- prostředí, ve kterém se dítě pohybuje
- stanoveného vzdělávacího cíle, ke kterému směřujeme
- prostředků, které volíme pro realizaci cíle

Hlavními cíli předškolního vzdělávání jsou dle Oprailové (In Kolláriková, Pupala, 2001):

- pomoc emocionálnímu a sociálnímu rozvoji a přizpůsobení dítěte
- podpora vztahu k poznávání a učení a poskytnutí podmínek k samostatnému učení a poznávání okolního světa
- příprava v oblasti řečových a intelektových dovedností souvisejících s primárním vzděláváním
- pěstování a rozvoj individuálního vyjádření a tvořivých schopností v oblasti emocionální, etické a estetické

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV) stanovuje 3 hlavní cíle předškolního vzdělávání. Těmto cílům se budeme věnovat v kapitole věnované právě RVP PV.

Školský zákon (zákon č. 561/2004 Sb.) uvádí, že cílem předškolního vzdělávání je podpora rozvoje osobnosti dítěte předškolního věku, kdy se předškolní vzdělávání „*podílí na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní*

předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.“

V r. 2017 byla přijata novelizace školského zákona, která ustanovila povinné předškolní vzdělávání pro děti starší pěti let. Do této povinnosti spadá i individuální vzdělávání dítěte bez pravidelné denní docházky či vzdělávání dítěte v přípravné třídě základní školy.

Předškolní vzdělávání je zpravidla institucionální záležitostí, které probíhá v mateřských školách. Mateřská škola je místem, kde dochází k začleňování dětí do sociálních skupin a napomáhá jim osvojit si sociálně přijatelná pravidla chování. Je také místem, které nabízí profesionální podporu rodičům v jejich výchově a poskytuje jim v případě potřeby poradenskou službu. (Opravilová In Kolláriková, Pupala, 2001)

1.2 Dítě v předškolním vzdělávání

Dítětem předškolního věku je dítě ve věku zpravidla od 3 do 6/7 let věku. Vágnerová (2000) však poukazuje na to, že předškolní období u dítěte není ukončeno věkem, ale chvílí, kdy dítě nastoupí povinnou školní docházku.

Dle školského zákona je dítě předškolního vzdělávání dítě ve věku od 2 zpravidla do 6 let, pro které je organizováno předškolní vzdělávání.

Charakteristické pro toto období je osamostatňování dítěte od rodičů a vytváření prvních sociálních vazeb. Dítě si osvojuje základní normy chování, znalost sociálních rolí a rozvíjí své komunikační schopnosti.

V tomto období dochází ke zdokonalování pohybových schopností dítěte v oblasti jemné a hrubé motoriky a lokomoce. Motorický vývoj ovlivňuje několik faktorů, mezi které patří psychický vývoj dítěte, prostředí, ve kterém vyrůstá, vnější a vnitřní vlivy, které na dítě působí atd.

Po stránce psychologické dítě Piaget (In Vágnerová, 2000) označil toto období *obdobím názorného a intuitivního myšlení*. Pro toto období je typický **egocentrismus**, kdy dítě nahlíží na svět prostřednictvím vlastních stále ještě zkreslených představ, dále **magičnost**, kdy dítě věcem, které nemůže logicky chápat, připisuje nadpřirozené schopnosti a vlastnosti. Dalším typickým rysem tohoto období je **absolutismus**, kdy dítě pracuje s faktem, že poznání je definitivní a jednoznačně platné. V neposlední řadě je třeba zmínit i **fenomenismus**, kdy dítě klade důraz na určitou podobu světa, která je na první pohled zjevná, ale kterou není schopné ve svých představách opustit. (Vágnerová, 2000)

Dítě se učí přijímat nové sociální role, mezi které patří např. kamarád, spolužák, žák v prostředí mateřské školy atd.

*„Klíčová je i tzv. **gender role**, jejíž vymezení se v předškolním věku rovněž zpřesňuje a diferencuje. Je totiž třeba rozlišovat biologickou pohlavní roli, která je dána pouhým pohlavím, a gender roli, která zahrnuje sociální pojetí mužské a ženské role, vymezuje její obsah, s nímž se dítě pod tlakem sociokulturních vlivů postupně ztotožňuje.“* (Vágnerová, 2000)

Typickou a charakteristickou činností tohoto období je **hra**. *„Pro úspěšnou socializaci a rozvoj dítěte znamená všeobecně uznávanou optimální cestu.“* (Opravilová, 2016) Učitel by měl tuto skutečnost využít ve svém pedagogickém plánování, protože hra je nejpřirozenějším způsobem přijímání nových vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot pro dítě předškolního věku.

1.3 Učitel a jeho role v předškolním vzdělávání

Učitel je stejně jako dítě nedílnou součástí předškolního vzdělávání. Opravilová (2016) učitele předškolního vzdělávání definuje jako profesionálně kvalifikovaného pracovníka, *„který zprostředkuje dětem vybrané poznatky cestou plánovaného, připraveného, řízeného a organizovaného vyučování.“*

Učitel pro dítě představuje vůdčí osobnost, *„která má plánovat a iniciovat činnosti, radit, vysvětlovat, pomáhat a citlivě odhadovat míru uspokojení potřeb každého jedince i celé skupiny.“* (Opravilová, 2016)

Kvalifikaci učitele předškolního vzdělávání určuje v České republice zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. V současné době je potřeba pro výkon této profese středoškolské odborné vzdělání zakončené maturitní zkouškou se zaměřením na přípravu učitelů mateřských škol, dále vyšší odborné vzdělání se zaměřením na přípravu učitelů mateřské školy a v neposlední řadě vysokoškolským vzděláním v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd se zaměřením na přípravu učitelů mateřských škol.

Další možností je také studium v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd se zaměřením na přípravu učitelů 1. stupně ZŠ, vychovatelství nebo pedagogiky volného času a následným studiem v programu celoživotního vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy.

Pouze odborná kvalifikace ovšem k výkonu profese učitele předškolního vzdělávání nestačí. Důležité jsou i tzv. klíčové kompetence učitele. RVP PV (2021) definuje klíčové

kompetence jako „*soubor požadavků na vzdělávání zahrnující podstatné vědomosti, dovednosti a schopnosti univerzálně použitelné v běžných pracovních a životních situacích.*“

Syslová (2013) vymezuje klíčové kompetence pro výkon učitele mateřské školy následovně:

- **Kompetence řízení vzdělávacího procesu**
- **Kompetence komunikace a organizace vzdělávacího procesu**
- **Kompetence sebereflexe a vlastního rozvoje**

Kompetence řízení vzdělávacího procesu zahrnují plánování, volbu metod a obsahu, znalost skupiny a její aktuální situaci, podporu dětí v samostatnosti aj.

Kompetence komunikace a organizace vzdělávacího procesu zahrnuje efektivní komunikaci nejen s dětmi, ale i s rodiči a ostatními kolegy, dále vytváření pozitivního a bezpečného klimatu třídy, tvořivost, týmovou práci, výběr organizačních forem, pravidelné vedení dokumentace aj.

Mezi kompetence sebereflexe a vlastního rozvoje řadí Syslová sebereflexi a následné zdokonalování vzdělávací práce, převzetí odpovědnosti za výsledek práce, zhodnocení svých silných a slabých stránek a rozvoj sebe samé.

Dalším faktorem, který ovlivňuje a určuje to, jaký učitel bude jsou osobnostní rysy a charakterové vlastnosti. Mezi pozitivní osobnostní rysy a charakterové vlastnosti můžeme zařadit otevřenost, vstřícnost, empatii, trpělivost, sebeovládání, pravdivost, upřímnost, vnímavost, vyrovnanost a odpovědnost.

Opravišlová (2016) dále uvádí požadavky, které by měl učitel v mateřské škole splňovat. Patří mezi ně tzv. **pedagogický optimismus**, což je důvěra ve vlastní výchovné působení, **zaujetí** pro práci a **aktivní přístup** k ní, dále tzv. **pedagogický takt**, kterým je myšleno umění citlivě jednat s dětmi a v neposlední řadě také **tvořivost** ve smyslu nacházení nových a originálních řešení.

Dále je nutné zmínit jednotlivé typy učitelů. Caselmann (In Opravišlová, 2016) vymezil 2 typy učitelů na základně zaměření učitele buď na učební předmět, v tom případě užívá Caselmann označení **logotrop**, či na žákovu osobnost (**paidotrop**).

Dalším kritériem pro typologizaci učitele může být jeho styl vedení dítěte, jejich vzájemný vztah a způsob komunikace (Lewin). Prvním typem učitele je učitel **autokratický**, který nepřipouští žádnou diskusi, je direktivní a má jen malé pochopení pro děti. Opakem je pak učitel **liberální**, který je k dětem příliš liberální, neklade na děti téměř žádné nároky a jeho vedení doprovází chaos. Posledním typem je učitel **demokratický**, jehož vedení má

dostatečnou kontrolu, ale zároveň je dán prostor pro samostatnost a tvořivost dětí. Takovýto učitel je přístupný diskusi a má pochopení pro individuální potřeby žáků.

2 Polytechnická výchova v RVP PV

2.1 Polytechnické vzdělávání v předškolním vzdělávání

Polytechnické vzdělávání rozvíjí dítě v oblasti vědy, techniky a technologií (Nádvořníková, 2015). Jejím prostřednictvím si dítě vytváří základní manuální zručnost pro práci s běžnými předměty denní potřeby, osvojuje si práci s různým materiálem, učí se respektovat a dodržovat pravidla bezpečnosti práce a vytváří si základy a kladný vztah k technice, které lze využít v budoucím osobním i profesním životě.

Jak uvádí Berčíková (In Provázková Stolinská, 2015), dítě se s polytechnickou výchovou a polytechnickými aktivitami v prostředí mateřské školy setkává nejčastěji v podobě pracovních činností. V rámci polytechnických činností jsou u dítěte rozvíjeny složky v oblasti biologické, psychologické a sociální.

Oblast biologická zahrnuje činnosti na rozvoj jemné a hrubé motoriky, koordinaci pohybů a posilování fyzické zdatnosti.

Polytechnické činnosti v oblasti psychologické u dítěte rozvíjí kreativní myšlení, tvořivost, ale i paměť a vůli.

Sociální oblast je poté u dítěte rozvíjena především prostřednictvím komunikace s vrstevníky, ale i vyučujícími, kdy dítě spolupracuje s ostatními, dokáže požádat o pomoc, dodržuje dohodnutá pravidla bezpečnosti práce aj.

2.1.1 Organizační formy polytechnického vzdělávání

Pro polytechnické vzdělávání platí stejné organizační formy vzdělávání, jako pro celkové vzdělávání. Skalková (2017) je specifikuje jako:

- **Frontální vyučování v systému vyučovacích hodin**
- **Skupinové a kooperativní vyučování**
- **Individualizované a diferenciované vyučování**
- **Systém různých organizačních forem uplatňovaných při realizace projektů a integrovaných učebních celků**
- **Domácí učební práce žáků**

Všechny tyto organizační formy se vzájemně prolínají. To, jakou organizační formu učitel zvolí, záleží na stanovených cílech učitele, probírané látce, znalostech a možnostech žáků i dostupném vybavení MŠ.

2.1.2 Metody polytechnického vzdělávání

Obecně lze metody vzdělávání rozdělit z didaktického hlediska (Maňák In Skalková, 2017) na metody **slovní, metody názorně demonstrační a metody praktické.**

K metodám slovním řadíme např. výklad, rozhovor, diskusi, ale práci s učebnicí a textem.

K metodám názorně demonstračním můžeme zařadit pozorování předmětů a jevů, dále předvádění pokusů či modelů, demonstraci statických obrazů či statické a dynamické projekce.

Metody praktické zahrnují nácvik pracovních a pohybových dovedností, pracovní a laboratorní činnosti nebo také činnosti výtvarné a grafické.

Nádvorníková (2015) uvádí deset metod, které lze v polytechnickém vzdělávání využít. Mezi tyto metody patří:

- **Vlastní hra**

Nejen v polytechnickém vzdělávání, ale v celém předškolním vzdělávání je hra nejdůležitější a nejběžnější metodou pro vývoj dítěte. Hra je pro děti jejich přirozeností. Dítě si prostřednictvím ní osvojuje schopnosti, dovednosti, hodnoty a postoje napříč všemi vzdělávacími oblastmi.

- **Pokusy a experimenty připravené učitelkou**

Experimenty v této věkové kategorii by měly být jednoduché a pro děti srozumitelné. Experimentovat lze s vodou, pískem, se světlem a tmou, vzdáleností atd.

Děti si prostřednictvím těchto pokusů a experimentů osvojují elementární poznatky z prostředí fyziky, mechaniky, chemie aj.

- **Konstruování**

Konstruování vede u dětí k rozvoji především manuální zručnosti, rozvoji představivosti a získávání důležitých poznatků v sociální oblasti (spolupráce, komunikace na kompromisech atd.).

Ke konstruování lze využívat nepřeberné množství věcí. Patří mezi ně dřevěné kostky, Lego Duplo, konstrukční stavebnice (Cheva, Seva, Merkur) magnetické stavebnice, ale i různé přírodní materiály.

- **Grafické činnosti**

Grafickou činnost v polytechnickém vzdělávání lze využít např. pro zaznamenání pracovních postupů, vývojových fází pozorování, zaznamenání výsledků pokusů aj.

- **Náhodné pozorování**

Náhodné pozorování lze nejlépe praktikovat mimo prostory MŠ. Nejčastěji toto pozorování souvisí s přírodními jevy jako jsou bouřka, duha, déšť, led aj.

- **Pozorování připravené učitelkou**

Umělé podmínky pro pozorování přírodních jevů lze vytvořit i v prostorách MŠ, v takovém případě už ale hovoříme o připraveném pozorování. Učitel si může také připravit pozorování z oblasti techniky a vědy, kdy děti pozorují stroj, jehož práce usnadňuje lidem jejich činnost (jeřáb, míchačka, mikroskop, ...)

- **Vytváření modelů**

Pro děti je nejzajímavější vytváření modelů reálných situací, kdy vlastní činností docházejí k osvojení a pochopení dané problematiky.

- **Vyhledávání informací, práce s encyklopediemi**

V případě, že není možné dětem reálně představit daný předmět nebo jev, je možné využít obrazový materiál v knihách. Práce s knihou je též vhodná pro upevnění již prožitého, kdy nemuselo dojít k pochopení.

- **Metody verbální**

Metody verbální se vyskytují prakticky ve všech činnostech v mateřské škole. Pedagog jejich prostřednictvím děti informuje, instruuje, přináší vysvětlení, ale i pomáhá. Stejně jako Maňák (Maňák In Skalková, 2017) i Nádvořníková (2015) mezi verbální metody řadí výklad a poučení, rozhovor a dialog, popis nebo také příběh a pohádku.

- **Dramatické metody**

Ačkoliv se může na první pohled zdát, že v polytechnické výchově nelze tuto metodu využít, Nádvořníková (2015) nás přesvědčuje o opaku. Ve své práci uvádí příklad, kdy s dětmi lze sehrát scénu na jezdících schodech, kdy se děti seznamují s jejich principem a významem elektřiny.

Další metodou může být **metoda tvořivé hry** (Sidon, Skřivánková, 2020). Ta je postavena na třech základních pilířích – principech. Těmito třemi principy jsou:

- Hra se prolíná s tvořením
- Přenášíme aktivitu z dospělého na dítě
- Zaměření na proces, ne na výsledek

Podstatou metody je, aby dítě tvořilo volně, bez větších omezení. Dítě nemá předem daný postup a často ani téma, co musí tvořit. Vše vychází z jeho spontánnosti a z jeho potřeb. Hotové výrobky dítě nemusí hned ukládat do skříňky či vystavovat na nástěnku, ale může s nimi dále rozvíjet hru.

Základem pro tuto metodu jsou také materiály a pracovní nástroje. Z materiálů jsou užívány nejčastěji přírodniny (nejlépe, pokud si je děti samy nasbírají) a odpadový materiál (kousky látek, provázků atd.) Cílem této metody není hotový výrobek, ale samotný proces tvoření, poznávání a prožitku.

2.2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) byl přijat v r. 2004, a to jako „potřeba závazného státního kurikula, které by jednoznačně určilo směr předškolního vzdělávání a současně ponechalo předškolním pedagogům dostatečný prostor pro vlastní tvůrčí práci.“ (Svobodová a kol., 2010). Ovšem jednalo se o pilotní verzi a tímto kurikulárním dokumentem se řídily pouze vybrané mateřské školy.

Od 1. 9. 2007 se RVP PV stal povinným kurikulárním dokumentem a jeho pokyny se řídí všechny mateřské školy zapsané v rejstříku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Jelikož se jedná o živý a otevřený dokument, v následujících letech prošel mnohými změnami a úpravami reagujícími na potřeby a proměny společnosti. Poslední provedené úpravy vešly v platnost od 1. 9. 2021.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání „vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku.“ (RVP PV, s. 5)

Polytechnické vzdělávání v kontextu RVP PV

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání přímo nedefinuje vzdělávací oblast věnující se polytechnickému vzdělávání. Přesto jsou záměry a cíle polytechnického vzdělávání v RVP PV zakotveny.

Prostřednictvím polytechnické výchovy si dítě vytváří základní manuální zručnost pro práci s běžnými předměty denní potřeby, osvojuje si práci s různým materiálem, učí se respektovat a dodržovat pravidla bezpečnosti práce a vytváří si základy a kladný vztah k technice, které lze využít v budoucím osobním i profesním životě.

2.2.1 Cíle polytechnického vzdělávání v kontextu RVP PV

RVP PV (2021) uvádí tři rámcové vzdělávací cíle a těmi jsou:

- **Rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání**
- **Osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost**
- **Získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí**

Tyto rámcové cíle jsou obecné, univerzální a měly by být součástí veškeré činnosti učitele během dne.

Rámcové cíle jsou dále rozpracovány do podoby dílčích vzdělávacích cílů. Dílčí cíle vymezují to, co by měl pedagog u dětí rozvíjet v rámci pěti vzdělávacích oblastí RVP PV:

1. Oblast biologická – Dítě a jeho tělo
2. Oblast psychologická – Dítě a jeho psychika
3. Oblast interpersonální – Dítě a ten druhý
4. Oblast sociálně kulturní – Dítě a společnost
5. Oblast environmentální – Dítě a svět

V biologické oblasti nalezneme pro polytechnické vzdělávání tyto dílčí cíle:

- rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky
- rozvoj a užívání všech smyslů
- osvojení si věku přiměřených praktických dovedností
- osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví a bezpečí

V psychologické oblasti nalezneme pro polytechnické vzdělávání tyto dílčí cíle:

- osvojení si některých poznatků a dovedností pro rozvoj i neverbální formy sdělení (výtvarné)
- rozvoj, zpřesňování a kultivace smyslového vnímání
- rozvoj paměti a pozornosti
- rozvoj a kultivace představivosti a fantazie
- rozvoj tvořivosti
- rozvoj a kultivace estetického vnímání, cítění a prožívání

V interpersonální oblasti nalezneme pro polytechnické vzdělávání tyto dílčí cíle:

- posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem
- rozvoj komunikativních dovedností verbálních i neverbálních
- rozvoj kooperativních dovedností

V sociálně kulturní oblasti nalezneme pro polytechnické vzdělávání tyto dílčí cíle:

- rozvoj schopnosti žít ve společenství ostatních lidí (spolupracovat, spolupodílet se)
- seznamování se světem lidí, kultury a umění
- osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije
- vytváření základů aktivních postojů ke světu a k životu
- rozvoj společenského a estetického vkusu

V environmentální oblasti nalezneme pro polytechnické vzdělávání tyto dílčí cíle:

- vytváření elementárního povědomí o širším technickém prostředí, o jeho rozmanitostech, vývoji a neustálých proměnách
- pochopení, že změny způsobené lidskou činností mohou prostředí chránit a zlepšovat, ale také poškozovat a ničit
- osvojení si poznatků a dovedností potřebných pro vykonávání jednoduchých činností v péči o okolí

2.2.2 Vzdělávací obsah polytechnického vzdělávání v kontextu RVP PV

Vzdělávací obsah je v RVP PV vymezen jako tzv. vzdělávací nabídka a má činnostní povahu. Jedná se tedy o činnosti, které učitel dětem nabízí, aby dosáhl stanovených vzdělávacích cílů.

„Polytechnická výchova v mateřské škole je zaměřena na činnosti, které podporují získávání a zdokonalování určitých specifických schopností a vlastností u dítěte předškolního věku.“ (Rašková In Provázková Stolinská, 2015)

Nádvorníková (2015) uvádí, že by se mělo jednat o:

- **Hry a činnosti se stavebnicí a nářadím**
- **Pokusy a objevy**
- **Hry a tvoření s různými materiály**
- **Hry a tvoření s přírodninami**

- **Hry a vytváření z různých již použitých či odpadových materiálů, problematika recyklace**
- **praktické seznamování s technikou v našem životě**
- **Prace s informacemi**
- **Poznávání vybraných řemeslných dovedností (včetně historických řemesel)**
- **Práce pěstitelská, případně i chovatelská**

V RVP PV je stejně jako vzdělávací cíle rozdělen do pěti oblastí, které má rozvíjet: biologická, psychologická, interpersonální, sociálně kulturní a environmentální.

V rámci RVP PV (2021) jsou tyto činnosti vymezeny v biologické oblasti jako:

- Manipulační činnosti a jednoduché úkony s předměty, pomůckami, nástroji, náčiním a materiálem
- Konstruktivní a grafické činnosti
- Jednoduché pracovní a sebeobslužné činnosti

V rámci RVP PV (2021) jsou tyto činnosti vymezeny v psychologické oblasti jako:

- Přímé pozorování přírodních a technických objektů a jevů v okolí dítěte
- Záměrné pozorování běžných objektů a předmětů, určování a pojmenování jejich vlastností a funkcí
- Motivovaná manipulace s předměty, zkoumání jejich vlastností
- Spontánní hra, volná hra a experimenty s materiálem a předměty
- Hry nejrůznějšího zaměření podporující tvořivost, představivost a fantazii
- Příležitosti a hry pro rozvoj vůle, vytrvalosti a sebeovládání
- Výlety do okolí

V rámci RVP PV (2021) jsou tyto činnosti vymezeny v interpersonální oblasti jako:

- Společné hry, společné aktivity nejrůznějšího zaměření
- Kooperativní činnosti
- Hry a činnosti, které vedou děti k ohleduplnosti k druhému, k ochotě rozdělit se s ním, půjčit mu hračku, střídat se, pomoci mu

V rámci RVP PV (2021) jsou tyto činnosti vymezeny v sociálně kulturní oblasti jako:

- Různé společné hry a skupinové aktivity (konstruktivní projekty)
- Přípravy a realizace společných zábav a slavností (slavnosti v rámci zvyků a tradic)
- Hry a praktické činnosti uvádějící dítě do světa lidí, jejich občanského života a práce

V rámci RVP PV (2021) jsou tyto činnosti vymezeny v environmentální oblasti jako:

- Přirozené pozorování blízkého prostředí a života v něm, okolní přírody a technických objevů
- Sledování událostí v obci a účasti na akcích, které jsou pro dítě zajímavé
- Praktické užívání technických přístrojů, hraček a dalších předmětů a pomůcek, se kterými se dítě běžně setkává
- Kognitivní činnosti (hledání otázek, objevování)
- Praktické činnosti, na jejichž základě se dítě seznamuje s různými přírodními i umělými látkami a materiály ve svém okolí, a jejichž prostřednictvím získává zkušenosti s jejich vlastnostmi
- Pracovní činnosti, činnosti pěstitelské a chovatelské

Polytechnické vzdělávání v mateřské škole lze tedy chápat jako prostředek, prostřednictvím kterého si dítě v MŠ osvojuje elementární poznatky, dovednosti a schopnosti z oblasti techniky a vědy, ale i environmentální oblasti, které dítě využije v pozdějším běžném i pracovním životě.

Nastávající kapitola se věnuje vymezení etnografické oblasti Hanáckého Slovácka, ke které se váže později zmíněná tradice hodů, ze které vychází praktická část této práce.

3 Etnografická oblast Hanáckého Slovácka

„Pojem etnografický nebo národopisný region, popřípadě oblast, označuje územní celek vyznačující se charakteristickými společenskými rysy lidové kultury, jejímiž tvůrci a nositeli jsou zpravidla příslušníci etnografické skupiny obývající příslušný region.“ (Jeřábek, 2004 In Etnografický atlas Čech, Moravy a Slezska IV). Jan Herben tuto oblast nazval „Kraj beze stínu.“

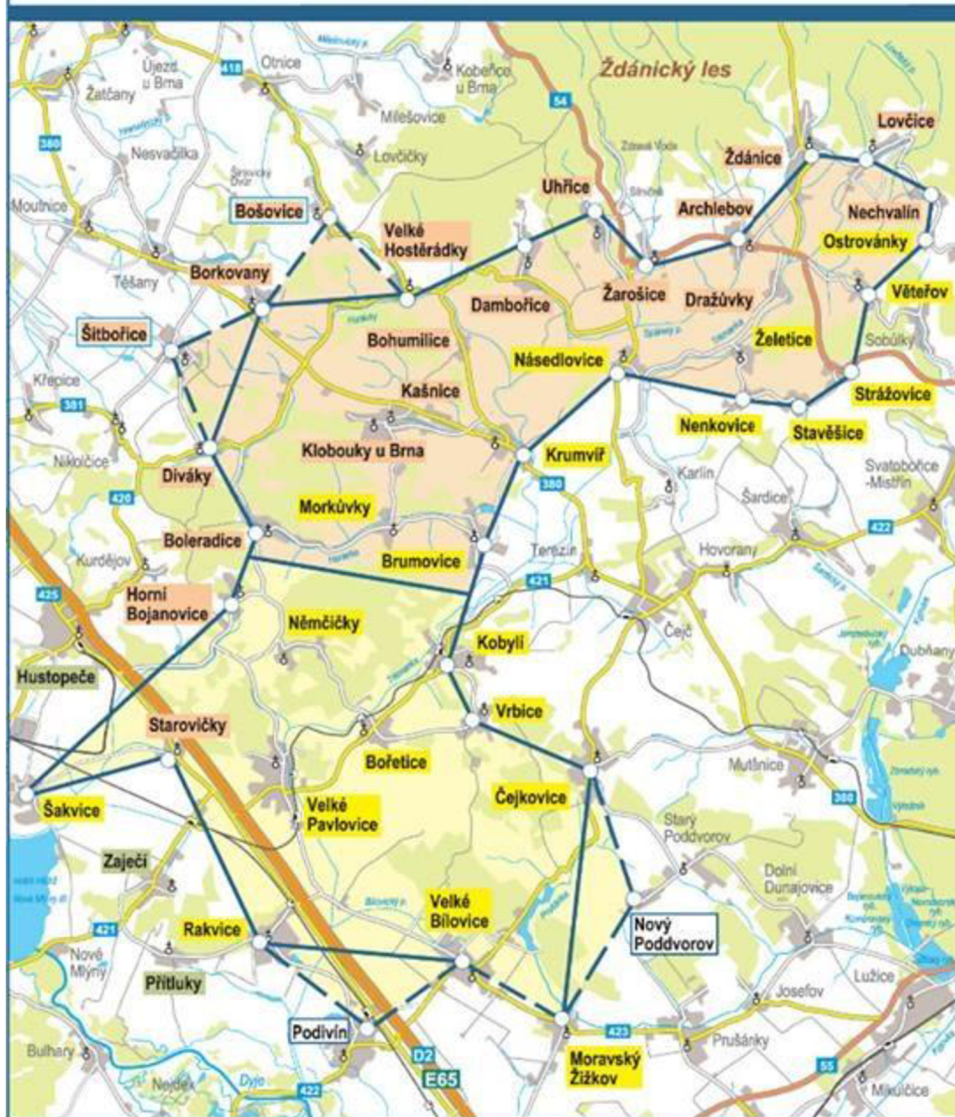
Vymezení regionu Hanáckého Slovácka není jednoznačné. Každý autor vymezuje území podle určitých kritérií.

Josef Jančář vymezil oblast na obce „Podivín, Žižkov, Velké Bílovice, Nový Poddvorov, Starý Poddvorov, Čejkovice, Vrbici, Kobylí, Brumovice, Krumvíř, Stavěšice, Strážovice, Věteřov, Ostrovánky, Bohuslavice a dále hranice pokračuje podél říčky Kyjovky, dále Klobouky u Brna, Morkůvky, Želetice, Nenkovice a Kašnice. Jižní krojový okrsek doplňují Rakvice, Šakvice, Starovičky, Velké Pavlovice, Bořetice, Němčičky, Horní Bojanovice a další obce směrem ke Kloboukám.“ Severní hranici s Brněnskem označuje Jančář jako nezřetelnou, lze sem řadit např. obce Boleradice, Diváky a Borkovany. V neposlední řadě sem řadí také obce na jižním okraji Ždánického lesa, kde leží obce Ždánice, Archlebov, Žarošice, Uhřice, Dambořice, Velké Hostěrádky, Bošovice aj.

Na stránkách Folklorního sdružení České republiky je oblast Hanáckého Slovácka vymezena jako *„region, který je přechodem mezi Slováckem a Hanou. Zasahuje severozápadní část okresu Břeclav přibližně v linii dálnice D2 od Hustopečí po Moravský Žižkov a na severu sahá až téměř ke Kyjovu a jeho severní hranici tvoří Ždánický les.“*

Na webových stránkách obce Nechvalín je mapa znázorňující obce v této oblasti. Nalezneme zde nejen rozdělení podle krojů, ale též dle dialektu a dalších kritérií.

MAPA regionu HANÁCKÉ SLOVÁCKO

LEGENDA :

- obce s hanáckým dialektem*
- obce s dolským dialektem*
- bývalé německé obce, v nichž se nosí hanácko-slovácký kroj*
- obce, v nichž došlo k částečnému zániku hanácko-slováckého kroje*
- obce, v nichž došlo k úplnému zániku hanácko-slováckého kroje*
- oblast jižní varianty kroje*
- oblast severní varianty kroje*

Obrázek č. 1 – Mapa Hanáckého Slovácka (online, 2022)

Region Hanáckého Slovácka lze dělit na jižní a severní část. Klvaňa (In Škubal, 1995) tyto oblasti rozlišuje na základě krojových odlišností. Tomuto tématu se budeme podrobněji věnovat v podkapitole Kroj.

Škubal (1995) ve své metodice pro vymezení hranic Slovácka poukazuje na jeho neostré hranice právě v oblasti Hanáckého Slovácka. Uvádí, že pro tuto oblast jsou typické kroje hanácko – slovenské, a také to, že k této oblasti se v r. 1995 hlásily další obce, jako byly Klobouky, Archlebov, Žarošice, Dambořice, Diváky aj., které se dříve řadily k jiným etnografickým oblastem.

4 Místní lidová tradice hodů

V této kapitole se budeme věnovat vymezení pojmů lidová tradice, hody, chasa, kroj, máj a juchačka, které s bakalářskou prací souvisí a na které navazuje praktická část práce.

4.1 Lidová tradice

Pojem lidová tradice můžeme vyložit několika způsoby. Někteří tento pojem mohou ztotožňovat s lidovou kulturou určitého společenství, národa. Lidová tradice může být chápána také ve smyslu procesu předávání hodnot a jevů lidové kultury dalším generacím. V neposlední řadě se jedná též o pojetí ve smyslu kulturního dědictví (Frolec, 1986).

Pro tuto práci je nejužitečnější chápání tradice ve smyslu předávání hodnot a jevů po další generace. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání přímo uvádí, aby vyučující seznamoval dítě *„přirozeným způsobem s různými tradicemi a zvyky běžnými v jeho kulturním prostředí“*. (RVP PV, 2021)

Václav Frolec dále uvádí, že *„tradice udává životu lidu a jeho kultuře řád. Usměrnjuje jednání a chování lidí, jejich hodnotový systém. Udává pravidla, co má člověk dělat jako jedinec i člen malé skupiny, co má dělat skupina (rodina, kolektiv vesnice či malého města) jako celek.“* (Frolec, 1986).

4.2 Hody

Hody, v Čechách spíše označovány jako posvícení, byly dříve slavností na počest svätce, kterému byl v dané obci zasvěcen kostel. Slavili se *„v neděli před nebo po svátku svätce“* a jejich původ se datuje již do doby krále Šalamouna, který podle legendy *„každý rok v ten stejný den pořádal hostinu pro své přátele na počest vysvěcení svého chrámu v Jeruzalémě.“* (Šottnerová, 2008)

Jak již z výše uvedených informací vyplívá, hodová zábava se v každé vesnici/v každém městě slavila v jiný čas. To se ovšem nelíbilo vrchnosti, podle které prostí lidé zaháleli a nevěnovali se plně svým pracovním povinnostem. Proto r. 1787 vydal Josef II. nařízení, podle kterého se sjednotily termíny oslav po celé zemi na třetí říjnovou neděli. Díky tomu některé hody nesly název „císařské“ nebo také „havelské“, protože vycházeli na svátek sv. Havla. Tyto hody například dodnes slaví v obci Žarošice. Nicméně prostý lid se mnohdy nechtěl podřídit a slavil hody i v původním termínu.

Den před začátkem hodů se vždy postaví na návsi či v místě konání hodové taneční zábavy máj. Délka trvání hodů se různí. V některých obcích začíná hodové veselí již ve čtvrtek a trvá do neděle, někde se ale končí až začátkem nového týdne, v pondělí či úterý.

K hodovému veselí neodmyslitelně patřilo a dodnes patří dobré jídlo. V dnešní době se často v době hodů sjíždějí do obce příbuzní navštívit své rodiny a přátele. Každá rodina v obci si připravuje pokrm dle svých vlastních preferencí, ovšem často na slavnostní tabuli nechybí pečené kačeny, husy, zelí bílé i červené, svíčková s houskovými knedlíky atd.

Na stole též nesmí chybět sladký dezert převážně v podobě koláčů. Koláče mohou být např. hanácké, které jsou větších rozměrů, bohatě zdobené a plněné, ale též tzv. svatební, které jsou drobné a svůj název dostaly podle toho, že se často pečou i u příležitosti svateb.

V některých obcích je zvykem, že rodina hlavní stárky, hlavního stárka, nebo celého hlavního stárkovského páru hostí muzikanty a zbylou chasu. Jinde se v přípravě pohoštění střídají, ale časté již v dnešní době je i to, že chasa občerstvení zajišťuje z externích zdrojů.

Jak již bylo řečeno, termíny hodů se odvíjely od termínu svátku světce, kterému byl zasvěcen kostel. Postupem času se některé termíny odvíjeli od dalších významných svátků a termínů v životě vesnice.

Pro více obcí v oblasti připadá jeden z termínů na svátek sv. Martina. *„Uzavíral se hospodářský rok, končily smlouvy obecní hromady a hostiny (sýpka). Martinská tradice slábla v 19. století. Zrcadlí se dosud v martinských zábavách a hodech...Důležitost svátku spočívala v tom, že kdysi delší předvánoční půst začínal už po sv. Martinu a ta martinským dnem vrcholilo hodování.“* (Jančář, 2000)

4.3 Chasa

Chasa nebo také stárkovská organizace, je sdružení mládeže. V minulosti bylo podstatou této organizace přechod dítěte do dospělosti. V současné době již tato organizace nesdružuje veškerou mládež v obci, jak tomu bylo dříve, ale pouze ty, kteří mají zájem o zachování lidové tradice a folkloru.

„Zájem mládeže směřoval k zajištění „muzik“, které umožňovaly vzájemné bezprostřední kontakty, aktivní kulturní vyžití ve zpěvu a tanci apod. V rolnických oblastech jsou to především hody jako typická příležitost, kterou „držela“ chasa.“ (Šepláková, 1981)

Chasa si ze svých řad volila svého zástupce, stárka, který jejím jménem mluvil za všechny. Svého zástupce v podobě stárka si chasa volila v různých termínech v roce, nejčastěji ovšem právě před hody. (Jančář, 2000)

4.3.1 Stárek

Volba stárka nebyla pouze záležitost chasy, ale do její volby zasahovali i zástupci obce, zejména starostové. V mnohých obcích se dodnes drží tradice žádání o tzv. hodové/stárkovské právo, to je symbolem hlavního stárka. Jak uvádí Šepláková (1981), právo je „*jedním ze znaků, které rozlišují postavení prvního a druhého stárka (event. dalších stárků).*“

V dnešní době se na volbě podílí pouze mládež, často je to nejstarší ze skupiny, mnohdy ten, kdo již v minulosti stárkoval, popřípadě pomáhala stárkovi s organizací.

Role stárka s sebou v minulosti i dnes nese řadu povinností, mezi které patří „*zvaní na hody a vítání přespolicích, občerstvení muzikantům, stárek měl právo vyhlašovat sóla.*“ (Šepláková, 1981)

V minulosti role stárka obnášela prestiž. Pro rodinu, ze které stárek pocházel, to byla velká čest, pokud byl jejich syn vybrán.

Dříve se označení „stárek“ užívalo pouze pro vedoucího skupiny. Jak se tradice vyvíjela, v některých obcích se postupně přidávali další funkce pro členy chasy. Proto se dnes mnohde setkáváme s označením „první stárek“, „druhý stárek“ a zbytek mládeže je „chasa“. Jinde se zase označují za stárky úplně všichni, vedoucí organizace je poté označen za „hlavního stárka“.

4.3.2 Stárka

V minulosti pozice stárky neměla žádný význam, veškeré záležitosti zařizoval stárek. V některých oblastech dokonce stárky v chase chyběly úplně. (Šepláková, 1981)

Dnes již dívky získaly v chase rovnocenné postavení. Hlavní/první stárka se podílí na zařizování hodů společně s hlavním/prvním stárkem. Jejich rolí je také tzv. umravňování svých stárků.

Stárky často zařizují a realizují výzdobu hodovního sálu nebo místa, kde se hody budou odehrávat (např. venkovní areál). Náplní předhodových příprav je také zdobení máje.

Další náplní stárky je také samozřejmě starost o hosty taneční zábavy. „*V hodové tradici se uplatňoval rozmarýn jako znak mládeže, jejich představitelů i účastníků hodových zábav...Dnes je rozšířeným zvykem, že stárky roznáší hostům, kteří přišli k máji, rozmarýn; z Brněnska známe tento zvyk už z poloviny 19. století.*“ (Jančář, 2000)

4.4 Kroj

Kroj je lidový oděv, díky kterému můžeme jeho nositele zařadit do příslušné etnografické oblasti. I kroje z téže oblasti mají následně drobné obměny, podle kterých může znalý člověk rozpoznat, ze které obce nositel či nositelka kroje pocházejí.

V minulosti byl kroj běžným denním oděvem. V různých variantách a obměnách se užíval pro různé příležitosti a slavnosti. Ženy i muži ho užívali pro každodenní činnosti. Postupem času se ovšem kroje začaly vytrácet. Lidé ve městech ho začali postupně odkládat a nahrazovat běžným konfekčním oděvem ovšem na vesnicích se udržel ještě dlouho.

Kroj byl dříve jedním z prostředků odlišnosti sociálních skupin. Jak uvádí Šourek (1942), *„kroj rozlišoval stavy podle zaměstnání, majetku, kraje – to spíše bezděky – a někdy i náboženství; rozlišoval i podle toho, zda šlo o dítě, mládence, ženatého muže, pannu nebo vdanou ženu...“*.

Ještě na počátku století se u starších generací na vesnici udržovalo nošení krojů. Postupem času se ale i zde kroje z běžného života vytratily a staly se pouze slavnostním oděvem oblékaným při slavnostních příležitostech jako jsou právě hody, ale též např. i svatby, křty atd.

„Podle ročního období, podle církevních svátků a také podle sociálního postavení nositele kroje byl kroj jiný. Měnily se barvy sukni, kalhot, nosily se jiné šátky nebo se měnil způsob jejich vázání. Kroj byl léty postupně upravován, obměňován a doplňován dalšími krojovými součástmi.“ (Krátká, 2020)

Stejně jako v minulosti, i v současné době se kroje neustále vyvíjí. Ruční výšivky jsou často nahrazeny výšivkami strojovými, důležitá při výrobě kroje je i dostupnost látek a materiálu. Co se týče použití strojů při výrobě kroje, nahrazovány jsou i ručně paličkované krajky za ty strojové. Je to i tím, že cena takto strojově zpracovaného kroje je mnohem nižší, protože čas strávený při jeho výrobě, je mnohonásobně menší. Bohužel, v dnešní době ubývá i lidí, kteří se tradiční výrobou krojů zabývají.

Jak již bylo výše zmíněno, stejně jako se oblast Hanáckého Slovácka dělí na severní a jižní část, tak i kroje v těchto částech nesou odlišné znaky. Základní součásti zůstávají stejné, rozdíl jsou např. v barvě mužských kalhot, u ženského kroje pak škrobením a postavením krajkového límce rukávců.

Kroje Hanáckého Slovácka přejímají některé prvky ze sousedních regionů. V severní části se jedná o prvky Brněnska a Hané, v severovýchodní o prvky z regionu Kyjovska a v jižní části byl vývoj kroje ovlivněn podlužáckou oblastí.

4.4.1 Mužský kroj

Mužský kroj se skládá z několika základních součástí a to: klobouk, mužská košile, mužská kordula, mužské kalhoty, řemen a mužské boty.

Mužská košile v oblasti Hanáckého Slovácka je ušita z bílého plátna a je typická svoji často bohatou barevnou výšivkou v oblasti prsou. Inspirací pro tyto výšivky je sama příroda. Nalezneme zde vlčí máky, zvonky, chrpy, vinnou révu, šípky atd. Rukávy košile nejsou nabírané, ani zdobené krajkou. Jsou zakončeny manžetou, která je dle zvyklosti dané obce též vyšívaná.

Mužská kordula, zdobené vesty, jsou vyrobené z hrubého sukna, nejčastěji v černém nebo v červeném provedení. Vyšívání je následně provedeno vlnou či bavlnkou. Typické pro hanácko slováckou oblast jsou žluté či zelené pásy, tzv. vyložení.

Mužské kalhoty jsou jedním z rozlišovacích prvků jižní a severní části Hanáckého Slovácka. V případě severní části převažují bílé tzv. pikové kalhoty. V jižní části regionu převažují černé nebo žluté (tzv. žlutice) soukenné kalhoty. (Hanácko Slovácký kroj – Vzorník pánského kroje web)

Řemen je vyroben z kůže, v některých částech regionu zdobený pouze výšivkou, jinde je výšivka nahrazena kovovými cvočky, které vytváří různé vzory. „*Většinou už nemá funkci, aby držel kalhoty, ale stává se ozdobným prvkem kroje.*“ (Krátká, 2020)

Mužské boty se vyrábí z černé pevnější kůže, jsou tvrdé a hladké. Boty jsou prosté, bez dalšího zdobení. Podpatek může být v rámci delší životnosti okován.

Klobouk je nedílnou součástí a chloubou mnohých stárků. Vždy se jedná o černý plstěný klobouk, na jehož výzdobu se používají žinylky, různé typy korálek a flitrů. Svobodní muži mají na klobouku přichycené tzv. vonice vyrobené např. z látkových květin, sklíček a bílých štětin.

Další části mužského kroje jsou už zcela individuální dle dané obce. Patří mezi ně malované mašle, kokardy a spony.

4.4.2 Ženský kroj

Stejně tak jako mužský kroj, i ženský kroj má základní součásti, které musí mít každý kroj. Mezi ně patří spodnice, sukně, zástěrka nebo fěrtůšek, rukávce, kordulka, věneček nebo šátek a boty.

Spodnice jsou šité z bílého plátna, v dolní části zdobené často bavlněnou strojově šitou krajkou. „Spodnice jsou dokonalou univerzální částí ženského kroje. Podle měnící se šířky pasu

ženy se buď šňůrkami utáhly, nebo povoleny, od mládí přes těhotenství až do zralého věku. Tu samou spodničku může nosit štíhlá i silná, mladá i stará.“ (Krátká, 2020)

Svrchní sukně jsou ušity dle dané obce z brokátu, bílého plátna, gabardénu nebo sklenného molu aj. Sukně ušité z brokátu či gabardénu jsou zpravidla bez výšivek, ozdobeny pouze krajkou. Sukně z bílého plátna a sklenného molu jsou pak vyšívané.

Zástěrka a fěrtůšek jsou dva pojmy, které se často zaměňují, ačkoliv je mezi nimi rozdíl. Zástěrka se používala dříve jakou součást každodenního oděvu. Buď nemá krajkou žádnou, nebo krajka lemuje všechny tři strany. Fěrtůšek má krajkou přišitou pouze dole. Stejně jako na výrobu sukni se používá bílé plátno, brokát nebo také tyl. Obě tyto součásti kroje mohou být vyzdobeny výšivkou.

Rukávce jsou dle dané obce ušity z bílého plátna nebo tylu. Jedná se o halenku s nabíranými rukávy, kdy límeček a zakončení rukávů jsou zdobeny krajkou. Rukávce jsou vpředu bez zapínání, pouze opatřeny šňůrkou na zavázání, stejně jako rukávy pro potřebu stažení. Jak už bylo výše uvedeno, jedním z poznávacích znaků, díky kterému poznáme, zda se jedná o kroj z jižní části Hanáckého Slovácka či z části severní, je krajkový límeček na rukávcích. V severní části se nosí límeček zvednutý, zasahující do obličejové části, v jižní části je pak límeček položený na ramenou.

Kordulka je zdobená vesta, která se vyrábí z brokátu či hrubého sukna. Pro severní oblast regionu je typičtější užití sukna, v části jižní nalezneme spíše kordulky šité z brokátu. Oproti mužskému kroji je ženská kordulka mnohem více zdobená. Pro její zdobení se užívá korálků, flitrů a stuh.

Věneček nebo šátek je ozdoba hlavy. Věnečky je vyroben z látkových květin, sklíček, dále pak bílých či stříbrných chocholek a stužek. Věneček nikdy nenosí vdané ženy. Šátek je univerzálnější ozdobou. Mohou ho nosit jak svobodné, tak vdané ženy.

„Šátky byly součástí každodenního života žen. Nosily je i děti, aby jim nefoukalo do oušek, chránily hlavu před sluníčkem i chladem. Kupovaly se na trzích, u místního obchodníka, dědily se, dávaly se jako dárky z cest a pod stromeček.“ (Krátká, 2020)

Na Hanáckém Slovácku se nejčastěji ke slavnostnímu kroji nosí tzv. turečák, specifický druh červeného šátku s květinovým vzorem. Podle jeho úvazu lze poznat, z jaké oblasti dívka pochází, zda je vdaná nebo svobodná.

K ženskému kroji se na Hanáckém Slovácku nosí vždy černé kožené boty. Mohou být kotníkové nebo vysoké, šněrovací nebo bez šněrování. V dnešní době je složité sehnat kvalitní krojovou obuv, která by padla na míru, a to jak dámskou, tak pánskou. Pořízení obuvi je finančně náročnější a čekací doby jsou i několik měsíců.

Stejně jako k mužskému kroji jsou i další doplňky jako šátky, malované mašle aj.

4.5 Máj, mája, májka

Máj, mája, též májka, je z pravidla jehličnatý nebo listnatá strom, jehož koruna je ozdobena barevnými stuhami, barevnými papírovými fábory nebo papírovými růžemi. V případě jehličnatých stromů bývá zpravidla kmen stromu zbaven spodních větví a kůry a dále opracován dohladka. V některých obcích je pod korunu zavěšen zelený věnec vyrobený z chvojí, též ozdoben barevnými fábory, stuhami či papírovými růžemi. „*Většina obyčejů spjatých s jejím stavěním a zdobením, je shodná s květnovou májí. Na hodovou se mj. zavěšoval věnec ze šípků a jablíček, někde dřevěný kříž, na jehož konce se nastrčila jablka (Brněsko), šátek od stárky aj.*“ (Jančář, 2000)

Zvyk stavění máje dříve poddaní prováděli jako projev úcty vrchnosti, a to především na 1. máje. Stavěli máje před městskými/obecními radnicemi, zámky či vrchnostenskými úřady (Kupcová, Nádvorníková a kol., 2016). V dnešní době se máje zpravidla staví na centrálním náměstí obce či vesnice, popřípadě na místech, kde se odehrává hodová taneční zábava.

Menší májky, zpravidla z listnatých stromů, nejčastěji bříz, se v některých obcích staví i před domy dívek, které se v daném roce podílí na pořádání hodů v roli stárek. Od domu stárky poté v některých obcích vychází v určeném dni krojovaný průvod, který míří na místo hodové taneční zábavy. Jinde se zase krojový průvod u takto označených domů pouze zastaví, zatančí, zazpívá, či si stárek vyprosí od rodičů svoji stárku, a průvod pokračuje dále obcí.

Mája se obvykle staví jeden den před začátkem hodů. Na samotné stavbě se podílí stárci a muži z obce, stárky mají za úkol máj bohatě nazdobit. V minulosti byly „*hlavními aktéry stavění máje svobodní mladí muži (v agrárním prostředí mužská chasa, v městském prostředí např. cechovní a spolková mládež, příslušníci vojenské posádky)*“ (In Lidová kultura: Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska, 2007). Dodnes se v mnoha obcích dodržuje tradice ručního stavění máje, postupem času však nalezneme i obce, které si při stavbě pomáhají technikou (jeřábem).

Dodnes se v některých obcích Hanáckého Slovácka dodržuje tzv. hlídání máje, kdy si hodová chasa (stárci a stárky) hlídají svoje máje před nevíтанou návštěvou přespolních sousedů, kteří mají za cíl máje nařezat, v horších případech rovnou pokácet.

4.6 Juchačka

Juchačka je nádoba na víno, která je na Hanáckém Slovácku jednou z atributů stárka a mužské chasy. Může být zdobena mnoha způsoby.

V první řadě může být zdobeno přímo sklo. Prvním ze způsobů zdobení je pískování, kdy jsou do skla vypískovány folklorní ornamenty, případně zde můžeme nalézt i jména mužů, kterým juchačka náleží. Druhým zdobením je malování na sklo opět folklorními ornamenty. V neposlední řadě může mít muž juchačku „čistou“ a následně dozdobenou jiným způsobem.

Co se týče dalšího zdobení, nejčastěji se používají látkové stuhy. V některých obcích užívají ke zdobení stuhy široké, jinde tenké. Někde se stuhy přidělávají přímo na juchačku, v některých obcích se nejprve vyrobí za pomoci zimostřázu a drátku věneček a stužky jsou přichyceny až na něj.

Juchačku by měla chlapci ozdobit vždy dívka, se kterou tvoří hodový pár.

4.7 Ornament

Význam slova ornament pochází z latinského „*ornamentum*“ a znamená ozdobu, okrasu. V lidové tvorbě především v oblasti Slovácka se dodnes vyskytuje v mnoha podobách, a to jako výšivka, malba, ozdoba kraslic, ozdoba stavby aj. Ornamenty se mimo jiné dříve i vykropovaly podlahy světnice či se vyškrabávaly do hliněných omítek. Voskem se také malovaly na okna.

Šácha (In Lidové ornamenty ve Svatobořicích-Mistříně, 2016), uvádí 4 základní motivy ornamentů na Slovácku a to:

- Animální (zvířecí)
- Vegetabilní (rostlinné)
- Věcné (předměty)
- Figurální

K motivům neodmyslitelně patří také symetrie a pravidelné střídání jednotlivých prvků.

Šách následně dle stylizace dělí ornamenty na

- Naturalistické (blízké reálné předloze)
- Abstraktní (geometrické)

K malbě ornamentů se v minulosti používaly především přírodní barvy jako např. černá z popele, červená z drcené pálené cihly atd. Dnes se již ve většině případů užívá syntetických barev.

Ornamenty v oblasti Hanáckého Slovácka nalezneme v různých podobách. Mohou jím být zdobeny stavby (kapličky, žudra, nadokenice domů aj.), dále pak na krojích a krojových součástech (šátky, zástěrky, košile atd.) v podobě výšivek.

„Téměř všechny textilní součástky lidového kroje byly ve větší nebo menší míře zdobeny výšivkami. Střídmě býval vyšíván pracovní oděv, bohatě byly zdobeny kroje nedělní a sváteční a nejokázaleji byly vyšívány a krajkami zdobeny kroje obřadní.“ (Jeřábek, Frolec, Holý, 1962)

5 Praktická část

Praktická část je tvořena metodickými listy, které jsou tematicky zaměřeny na tradici hodů v oblasti Hanáckého Slovácka. Pro svoji univerzálnost je lze tyto aktivity s drobnými obměnami užít i v jiných etnografických oblastech.

Praktickou část tvoří pouze metodické listy k pracovním činnostem, kdy je výsledkem hotový výrobek, ale i metodické listy zaměřené na rozvoj dovedností potřebných pro další polytechnické vzdělávání, kdy je přikládán důraz samotnému procesu, nikoliv výsledku.

V případech, kdy to bylo možné, byl k činnostem využíván přírodní a zbytkový materiál. Důvodem je seznamování dětí s vlastnostmi přírodních materiálů a nepřebornou variabilitou práce s ním. V případě zbytkového materiálu se děti učí jeho dalšímu využití a šetrnosti k životnímu prostředí.

5.1 Metodický list č. 1

Název výrobku (námět): Kamínkové pexeso

Tematický celek: Lidové tradice a řemesla

Doporučený věk dětí: 3-6(7) let

Očekávané výstupy dle RVP PV:

- zacházet s běžnými předměty denní potřeby, pomůckami a drobnými nástroji
- vnímat umělecké a kulturní podněty
- vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech
- mít povědomá o širším společenském, věcném, přírodním a kulturním prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte
- vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý – jak svět přírody, tak i svět lidí

Vyučovací metody a formy práce:

- metoda slovní – vysvětlení pracovního postupu
- metoda názorně demonstrační – instruktáž (užito při samotné činnosti)
- metoda praktická – samotná tvořivá práce
- forma práce – skupinová/hromadná práce (záleží na volbě vyučujícího)

Způsob hodnocení dítěte:

Slovní hodnocení – ocenění snahy, kreativity, míry soustředěnosti

Motivace:

Povídání a obrázkový materiál na téma folklorní ornament.

Bezpečností a hygienické pokyny:

Děti poučíme o manipulaci s kameny – nesmějí s nimi házet a jinak ohrožovat sebe či spolužáky. Kameny nevkládáme do úst.

Použitý materiál, pomůcky a prostředky:

Ploché kamínky, permanentní popisovače, textilní popisovače, bavlněný pytlík, kousek kartonu

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

Všichni musí umět:	Většina by měla umět:	Někteří by mohli umět:
Pokreslit kamínky.	Dodržovat správný úchop psací potřeby.	Nadepsat název „pexeso“ na pytlík.

Popis pracovního postupu:

1. Nejprve si připravíme všechny potřebné pomůcky.

Obrázek č. 2 – Pomůcky na kamínkové pexeso

2. Následně za pomoci permanentních popisovačů pomalujeme vždy 2 kamínky stejným folklorním motivem. Počet párů můžeme zvolit dle vlastní libosti.
3. Děti si mohou vytvořit pexeso každý sám za sebe, či vytvořit jedno společné pexeso pro celou třídu, záleží na volbě vyučujícího.
4. Poté si vezmeme bavlněný pytlík a dovnitř vložíme kus kartonu, aby se nám při další práci barvy nepropíjely na druhý kus látky.
5. Na pytlík namalujeme dle vlastního výběru folklorní vzory. Lze napsat i název „pexeso“, pokud děti již ovládají psaní písmen (napodobení předepsaného vzoru).

Obrázek č. 3 – Kamínkové pexeso

Poznámky:

- Kamínky si děti mohou nasbírat na společné vycházce či přinést z domu – budou tak více motivováni při další práci.

5.2 Metodický list č. 2

Název výrobku (námět): Malovaná krojová mašle

Tematický celek: Lidové tradice a řemesla

Doporučený věk dětí: 4-6(7) let

Očekávané výstupy dle RVP PV:

- ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku
- postupovat a učit se podle pokynů a instrukcí
- přijímat pozitivní ocenění i svůj případný neúspěch a vyrovnat se s ním
- vnímat umělecké a kulturní podněty
- seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu
- mít povědomá o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte
- vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý – jak svět přírody, tak i svět lidí

Vyučovací metody a formy práce:

- metoda slovní – vysvětlení pracovního postupu
- metoda názorně demonstrační – instruktáž (užito při samotné činnosti)
- metoda praktická – samotná tvořivá práce
- forma práce – hromadná práce

Způsob hodnocení dítěte:

Slovní hodnocení – ocenění snahy, kreativity, míry soustředěnosti, vyzdvižení předností výrobku

Motivace:

Videozáznam prezentující práci malérky Marie Švirgové z Lanžhota. Po shlédnutí videa společná diskuse s dětmi doplněná o přímou prezentaci malovaných mašlí.

Bezpečnostní a hygienické pokyny:

Dítě by mělo při práci s nůžkami dbát na svoji bezpečnost i bezpečnost okolí. Práce se zapalovačem a žehličkou by měla být zajištěna výhradně dospělou osobou.

Použitý materiál, pomůcky a prostředky:

Mašle (šíře min. 5 cm a více, délka min. 50 cm, barva libovolná – lépe volit světlejší odstíny), barvy na textil, flitry, lepidlo, štětec, zapalovač, žehlička

Popis pracovního postupu:

1. Nejprve si připravíme všechny potřebné pomůcky.

Obrázek č. 4 – Pomůcky na malovanou mašli

2. Mašli (v případě potřeby za pomoci dospělé osoby) zastříhneme oba dva konce tak, aby nám vznikly dvě špičky.

3. Vyučující zajistí konce proti třepení. Nejlépe za použití zapalovače. Plamínek zapalovače přikládáme ke konci mašle, aby se zatavila a dále se netřepila. Stejný postup opakujeme i na druhém konci.

4. Následně mašli pomalujeme za pomoci barev a štětce námi zvolenými ornamenty a motivy. Následně pro zachování přežehlíme.

5. Pomalovanou mašli vyzdobíme barevnými flitry, které za pomoci lepidla nalepíme.

6. Hotový výrobek lze připevnit kolem pasu jako opasek, do vlasů atd.

Obrázek č. 5 – Pracovní postup a hotový výrobek malované mašle

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

Všichni musí umět:	Většina by měla umět:	Někteří by mohli umět:
Nakreslit na mašli vlastní motivy.	Nalepit flitry na mašli.	Zastříhnout konce mašle.

5.3 Metodický list č. 3

Název výrobku (námět): Taška na jarmark malovaná přírodninami

Tematický celek: Lidové tradice a řemesla

Doporučený věk dětí: 3-6(7) let

Očekávané výstupy dle RVP PV:

- ovládat koordinaci oka a ruky, zvládat jemnou motoriku
- zacházet s běžnými předměty denní potřeby, pomůckami, drobnými nástroji
- zachycovat skutečnosti ze svého okolí a vyjadřovat své představy pomocí různých výtvarných dovedností a technik
- požádat v případě potřeby o pomoc
- seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu
- mít povědomí o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte
- vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý – jak svět přírody, tak i svět lidí (mít elementární povědomí o existenci různých národů a kultur, různých zemích, o planetě Zemi, vesmíru apod.)

Vyučovací metody a formy práce:

- metoda slovní – vysvětlení pracovního postupu
- metoda názorně demonstrační – instruktáž (užito při samotné činnosti)
- metoda praktická – samotná tvořivá práce
- forma práce – hromadná práce

Způsob hodnocení dítěte:

Slovní hodnocení – ocenění snahy, kreativity, míry soustředěnosti

Děti samy po skončení aktivity zhodnotí, jak se jim pracovalo s přírodninami, co bylo snadné, co naopak těžší.

Motivace:

Jarmark v mateřské škole. V rámci týdenního tématu hody proběhne na konci týdne v mateřské škole stavění máje a jarmark řemeslných výrobků dětí. Děti pak s touto taškou mohou o víkendu vyrazit na skutečný jarmark.

Bezpečnostní a hygienické pokyny:

S žehličkou pracuje výhradně dospělá osoba. Přírodniny nekladáme do úst. Na práci s nožem při rozkrajování jablka dohlíží pedagog.

Použitý materiál, pomůcky a prostředky:

Plátěná taška, barvy na textil, štětec, žehlička, karton na podložení, přírodniny (květiny a plody, které jsou často folklorními motivy – např. jablíčko, hrozny, různé druhy květin atd.), nůž na rozkrojení jablka

Poznámka:

- Na sběru přírodnin se děti aktivně podílí – nasbírat je lze během venkovního pobytu.

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

Všichni musí umět:	Většina by měla umět:	Někteří by mohli umět:
Nanést barvu na přírodniny a obtisknout je na tašku.	Zastříhnout konce mašle.	Rozkrojit jablko.

Popis pracovního postupu:

1. Nejprve si připravíme všechny potřebné pomůcky.

Obrázek č. 6 – Pomůcky pro výrobu tašky

2. Pokud chceme obtisknout jablko, rozkrojíme ho nožem na dvě poloviny. Jednu z nich natřeme barvou na textil a obtiskneme na tašku.

3. Poté si vybereme květy, které chceme obtisknout, opět je natřeme barvou dle vlastního výběru a obtiskneme.

4. Takovýto postup opakujeme do chvíle, než jsme spokojeni s výsledným vzhledem.

5. Na závěr je třeba tašku přežehlit, aby se barvy nevypraly.

Obrázek č. 7 – Výroba tašky

5.4 Metodický list č. 4

Název výrobku (námět): Stárka

Tematický celek: Lidové tradice a řemesla

Doporučený věk dětí: 3-6(7) let

Očekávané výstupy dle RVP PV:

- zacházet s běžnými předměty denní potřeby, pomůckami, drobnými nástroji
- vyjadřovat svou fantazii a představivost v tvořivých činnostech
- nalézat nová řešení nebo alternativní k běžným
- přijímat pozitivní ocenění a svůj případný neúspěch a vyrovnat se s ním
- vnímat umělecké a kulturní podněty
- seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu
- mít povědomá o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte

Vyučovací metody a formy práce:

- metoda slovní – vysvětlení pracovního postupu
- metoda názorně demonstrační – instruktáž (užito při samotné činnosti)
- metoda praktická – samotná tvořivá práce
- forma práce – individualizovaná práce

Způsob hodnocení dítěte:

Slovní hodnocení – ocenění snahy, kreativity, míry soustředěnosti

Vyučující dále vyzdvihne, jak dítě volilo materiály a jak je dokázalo využít.

Motivace:

Návštěva muzea se stálou expozicí krojů Hanáckého Slovácka – např. muzeum Na Faře Bošovice, muzeum Krumvíř atd.

Bezpečnostní a hygienické pokyny:

S tavnou pistolí pracuje výhradně dospělá osoba. Při práci s nůžkami dbáme na bezpečí sebe i svého okolí.

Použitý materiál, pomůcky a prostředky:

Přírodniny (klacíky, mech, květiny, kamínky, ...), kousky lýka, bavlněný provázek, zbytky látek, zbytky krajek, nůžky, tavná pistole

Poznámky:

- Místo lýka lze na vlasy užít též měch. Pro jeho upevnění i hlavě bude potřeba tavné pistole či jiného lepidla.
- Je vhodné, aby si přírodniny nasbíraly děti samy např. na společné vycházce. Stejně tak bude dobré, když si děti donesou z domu zbytky látek či krajek, budou pak do aktivity více motivovány.
- Pokud nechceme používat tavnou pistoli vůbec, je možné místo kamínku zvolit na oči knoflíky, které za pomoci jehly a nitě přišijeme. Stejně tak věneček z květů lze připevnit za pomoci nitě.

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

Všichni musí umět:	Většina by měla umět:	Někteří by mohli umět:
Nastříhat látku a krajky potřebné k výrobě panenky.	Připevnit „rukávce“ a svázat „culík“.	Připevnit vlasy k hlavě bez dopomoci.

Popis pracovního postupu:

1. Nejprve si připravíme všechny potřebné pomůcky.

Obrázek č.8 – Pomůcky pro výrobu stárky

2. Ze dvou klacíků vytvoříme kříž a svážeme ho lýkem.

3. Pomocí bavlněného provázku vytvoříme panence hlavu.

4. Přírodní lýko nastříháme na přibližně stejně dlouhé kusy a uprostřed svážeme, čímž dáme základ vlasům.

5. Vlasy přiložíme k hlavě, vyberme si dva protilehlé prameny a těmi je přivážeme k hlavě. Následně vlasy svážeme pomocí dalšího lýka do „culíku“

Obrázek č. 9 – Postup výroby těla a hlavy stárky

6. Vybereme si kousek krajky, omotáme jí kolem „rukou“, svážeme kouskem provázku, a tak vytvoříme rukávce.

7. Dále si vybereme kousek látky, přeložíme ho na polovinu a přivážeme ho pomocí kousku krajky k „tělu“.

8. Na závěr za pomoci tavné pistole připevníme do vlasů kvítky představující věneček a kamínky na místo očí.

Obrázek č. 10 – Postup a hotový výrobek stárky

5.5 Metodický list č. 5

Název výrobku (námět): Májka

Tematický celek: Lidové tradice a řemesla

Doporučený věk dětí: 3-6(7) let

Očekávané výstupy dle RVP PV:

- ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku
- v případě potřeby požádat o pomoc
- zachycovat skutečnosti ze svého okolí a vyjadřovat své představy pomocí různých výtvarných dovedností a technik
- seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu
- mít povědomá o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte

Vyučovací metody a formy práce:

- metoda slovní – vysvětlení pracovního postupu
- metoda názorně demonstrační – instruktáž (užito při samotné činnosti)
- metoda praktická – samotná tvořivá práce
- forma výuky – individualizovaná práce

Způsob hodnocení dítěte:

Slovní hodnocení – ocenění snahy, kreativity, míry soustředěnosti

Motivace:

Účast a zapojení dětí do přípravy na stavbu obecní máje. Děti se setkají se stárky, zazpívají si s nimi hodovou píseň, vyzkouší si práci se smirkovým papírem, pod dohledem si vyzkouší práci s pořizem, či naváží fáborky na korunu máje.

Bezpečnostní a hygienické pokyny:

S tavnou pistolí pracuje výhradně dospělá osoba. Při práci s nůžkami dbáme na bezpečí sebe i svého okolí.

Použitý materiál, pomůcky a prostředky:

Přírodniny (klacíky, mech, květiny, kamínky, ...), kousky lýka, bavlněný provázek, zbytky látek, zbytky krajek, nůžky, tavná pistole

Popis pracovního postupu:

1. Nejprve si připravíme všechny potřebné pomůcky.

Obrázek č. 11 – Pomůcky pro výrobu májky

2. Na klacík za pomoci kousku drátku připevníme větvičky, abychom vytvořili korunu stromu.

3. Jakmile máme vytvořenou májku, musíme ji nazdobit pomocí mašlí. Ze stužek si dle potřeby nastříháme kousky požadované délky.

4. Ty následně pomocí obyčejného suku přivážeme na větvičky a máme hotovo.

5. Výsledný produkt můžeme zapíchnout např. na školní zahradě či do truhlíků s květinami v prostorách třídy či chodeb v MŠ.

Obrázek č. 12 – Postup výroby a hotová májka

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

Všichni musí umět:	Většina by měla umět:	Někteří by mohli umět:
Nastříhat stužky.	Navázat stužky na větvičky.	Připevnit větvičky na klacík pomocí drátku.

5.6 Metodický list č. 6

Název výrobku (námět): Juchačka

Tematický celek: Lidové tradice a řemesla

Doporučený věk dětí: 5-(6)7 let

Očekávané výstupy dle RVP PV:

- koordinace ruky a oka, zvládat jemnou motoriku
- záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost
- postupovat a učit se podle pokynů a instrukcí
- vnímat umělecké a kulturní podněty
- seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu
- mít povědomá o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte

Vyučovací metody a formy práce:

- metoda slovní – vysvětlení pracovního postupu
- metoda názorně demonstrační – instruktáž (užito při samotné činnosti)
- metoda praktická – samotná tvořivá práce
- forma práce – individualizovaná práce

Způsob hodnocení dítěte:

Slovní hodnocení – ocenění snahy, kreativity, míry soustředěnosti

Děti následně společně mohou zhodnotit, ze které „juchačky“ se jim pilo lépe, zda z přinesené ukázky či jejich vlastní a proč. V čem jsou rozdílné?

Motivace:

Praktická ukázka a obrazový materiál. Děti si mohou vyzkoušet pít z pravé juchačky.

Bezpečnostní a hygienické pokyny:

Dítě by mělo při práci s nůžkami dbát na svoji bezpečnost i bezpečnost okolí. Práce se zapalovačem by měla být zajištěna dospělou osobou. Nutné poučit o opatrném zacházení se sklem, aby nedošlo k jeho rozbití a následnému poranění.

Použitý materiál, pomůcky a prostředky:

Malá skleněná vázička, barvy na sklo, zbytky stužek a krajek, nůžky na zastřížení

Popis pracovního postupu:

1. Nejprve si připravíme všechny potřebné pomůcky.

Obrázek č. 13 – Pomůcky pro výrobu juhačky

2. Na vázičku představující v tomto případě karafu nakreslíme černou barvou konturu folklorních motivů.

3. Následně musíme počkat, než barva zaschne. Poté obrázek vymalujeme.

4. Opět musíme počkat, než barva zaschne. Nejlépe ve vodorovné poloze, aby barva nestékala dolů. Pokud chceme pokreslit celou vázičku, musíme pracovat po částech a vždy čekat, než barva zaschne.

5. Jakmile jsou barvy zcela zaschlé, dle vlastního výběru na hrdlo přivážeme kousek odstříhnuté krajky či stužky.

Obrázek č. 14 – Postup výroby a hotová juhačka

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

Všichni musí umět:	Většina by měla umět:	Někteří by mohli umět:
Pomalovat vázičku.	Navázat mašli/krajku.	Malovat na sklo bez potřeby předlohy, pouze podle vlastní paměti a fantazie na základě zadaného tématu.

5.7 Metodický list č. 7

Název výrobku (námět): Koláče

Tematický celek: Lidové tradice a řemesla

Doporučený věk dětí: 3-(6)7 let

Očekávané výstupy dle RVP PV:

- zacházet s běžnými předměty denní potřeby, pomůckami, drobnými nástroji
- zachycovat skutečnosti ze svého okolí a vyjadřovat své představy pomocí různých výtvarných dovedností a technik
- seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu
- mít povědomí o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte
- vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý – jak svět přírody, tak i svět lidí (mít elementární povědomí o existenci různých národů a kultur, různých zemích, o planetě Zemi, vesmíru apod.)

Vyučovací metody a formy práce:

- metoda slovní – vysvětlení pracovního postupu
- metoda názorně demonstrační – instruktáž (užito při samotné činnosti)
- metoda praktická – samotná tvořivá práce
- forma práce – hromadná práce

Způsob hodnocení dítěte:

Slovní hodnocení – ocenění snahy, míry soustředěnosti

Děti následně samy zkusí zhodnotit, zda se jim výrobek povedl či nikoliv a co by případně udělali příště jinak.

Motivace:

Ochutnávka koláčů (např. na svačinku).

Bezpečnostní a hygienické pokyny:

Dítě by mělo při práci s nůžkami dbát na svoji bezpečnost i bezpečnost okolí. Lepidlo neolizujeme a nekládáme do úst.

Použitý materiál, pomůcky a prostředky:

Karton, víčko od zavařovací sklenice, zbytky látek, provázky, bambulky, lepidlo, černý fix, nůžky

Popis pracovního postupu:

1. Nejprve si připravíme všechny potřebné pomůcky.

Obrázek č. 15 – Pomůcky pro výrobu koláčů

2. Černým fixem obkreslíme víčko na karton a vystříháme kolečko.

Varianta 1

3. Vezmeme si kousky látky, nůžkami látku nastříháme a zbytek utrhneme, čímž vznikne látkový provázek.

4. Následně potřeme kartonové kolečko lepidlem a od středu začneme namotávat látkové provázky.

5. Jakmile máme hotovo, dozdobíme „koláč“ barevnými bambulkami, které představují mandle, rozinky, višně, švestky atd.

Obrázek č. 16 – Výroba koláče dle varianty 1

Varianta 2

3. Nastříháme si kousky různobarevných provázků.
4. Následně potřeme kartonové kolečko lepidlem a od středu začneme namotávat provázky.
5. Jakmile máme hotovo, dozdobíme „koláč“ barevnými bambulkami, které představují mandle, rozinky, višně, švestky atd.

Obrázek č. 17 – Výroba koláče dle varianty 2

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

Všichni musí umět:	Většina by měla umět:	Někteří by mohli umět:
Nalepit bambulky (varianta 1). Nastříhat provázky (varianta 2)	Nalepit látku (varianta 1). Nalepit provázky (varianta 2).	Vystříhnout kolečko bez dopomoci (varianta 1 i 2)

5.8 Metodický list č. 8

Název výrobku (námět): Výšivka

Tematický celek: Lidové tradice a řemesla

Doporučený věk dětí: 4-(6)7 let

Očekávané výstupy dle RVP PV:

- ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku
- nalézat nová řešení nebo alternativní k běžným
- v případě potřeby požádat o pomoc
- mít povědomí o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte
- vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý – jak svět přírody, tak i svět lidí

Vyučovací metody a formy práce:

- metoda slovní – vysvětlení pracovního postupu
- metoda názorně demonstrační – instruktáž (užito při samotné činnosti)
- metoda praktická – samotná tvořivá práce
- forma práce – hromadná práce

Způsob hodnocení dítěte:

Slovní hodnocení – ocenění snahy, kreativity, míry soustředěnosti, pečlivosti

Děti po skončení aktivity samy zhodnotí, jak se jim pracovalo s jehlou a nití, zda byla manipulace snadná či nikoliv.

Motivace:

Praktická ukázka krojových součástí s důrazem na výšivky.

Bezpečnostní a hygienické pokyny:

Děti poučíme o bezpečném zacházení s nůžkami.

Použitý materiál, pomůcky a prostředky:

Kousek kartonu, bavlnky různých barev, jehla s tupým hrotem, nůžky, šablony, tužka

Poznámky:

Menším dětem můžeme po obkreslení šablony předpřipravit dírky, aby se jim lépe pracovalo. Starší děti, které budou pracovat bez předem připravených dírek, upozorníme, aby dírky dělaly v dostatečné vzdálenosti od sebe, aby nedošlo k protržení papíru.

Popis pracovního postupu:

1. Nejprve si připravíme všechny potřebné pomůcky.

Obrázek č.18 – Pomůcky na výšivku

2. Nejprve na kousek kartonu obkreslíme pomocí tužky vybrané vzory z šablon.

3. Poté si zvolíme bavlnky, ze kterých budeme tvořit a ustříháme si z nich potřebný kousek. Ten provlečeme jehlou a uvážeme na konci suk.

4. Způsob vyšívání si můžeme zvolit jakýkoliv, podstatou je práce s jehlou a přiblížení se obkreslené předloze.

Obrázek č. 19 – Pracovní postup a hotová výšivka

Úkoly pro diferenciaci náročnosti:

Všichni musí umět:	Většina by měla umět:	Někteří by mohli umět:
Obkreslit šablonu.	Vyšívat obrázek.	Navléct, zavázat a zapošit nit.

5.9 Metodický list č. 9

Název výrobku (námět): Obrazy z mouky

Tematický celek: Lidové tradice a řemesla

Doporučený věk dětí: 5-(6)7 let

Očekávané výstupy dle RVP PV:

- zachycovat skutečnosti ze svého okolí a vyjadřovat své představy pomocí různých výtvarných dovedností a technik
- spolupracovat s ostatními
- mít povědomí o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte
- vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý – jak svět přírody, tak i svět lidí (mít elementární povědomí o existenci různých národů a kultur, různých zemích, o planetě Zemi, vesmíru apod.)

Vyučovací metody a formy práce:

- metoda slovní – vysvětlování
- metoda názorně demonstrační – instruktáž
- metoda praktická – užito při samotné činnosti
- forma výuky – skupinová práce

Způsob hodnocení dítěte:

Slovní hodnocení – ocenění snahy, kreativity, míry soustředěnosti, zhodnocení spolupráce

S dětmi postupně obejdeme jejich skupinové výtvary a probereme, zda se jim společně dobře pracovalo nebo naopak, a co bylo důvodem.

Motivace:

Ukázky vykropování podlahy světnice.

Bezpečnostní a hygienické pokyny:

Mouku nevyhazujeme, pouze sypeme, aby nedošlo k zásahu očí. V případě, že se dítěti mouka dostane do očí, vypláchneme vodou.

Použitý materiál, pomůcky a prostředky:

Mouka, volná rovná venkovní plocha

Metodický postup:

Děti rozdělíme do skupin. Každá skupina bude mít za úkol společně vytvořit „obraz“. Tento obraz musí děti „namalovat“ moukou, obdobně jako se dříve kropily podlahy světnice.

Obrázek č. 20 – Ornamet z mouky

5.10 Metodický list č. 10

Námět: Krojovaný průvod obcí

Tematický celek: Lidové tradice a řemesla

Doporučený věk dětí: 3-6(7) let

Očekávané výstupy dle RVP PV:

- postupovat a učit se podle instrukcí
- záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost
- mít povědomá o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte
- vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý – jak svět přírody, tak i svět lidí

Vyučovací metody a formy práce:

- metoda slovní – vysvětlování
- metoda názorně demonstrační – instruktáž
- metoda praktická – samotná činnost dítěte
- forma výuky – individuální/individualizovaná práce

Způsob hodnocení dítěte:

Slovní hodnocení – ohodnocení správnosti, míry soustředění dítěte během činnosti

Motivace:

Návštěva muzea se stálou expozicí krojů z oblasti Hanáckého Slovácka (např. muzeum Na faře v Bošovicích, muzeum v Krumvíři aj.)

Obrazový či audiovizuální záznam krojovaného průvodu obcí.

Pomůcky:

Kartičky se zadáním (viz Příloha č. 1 – Zadání krojovaný průvod), dřevěné kostky odpovídající barvy dle předlohy (např. kostky ze stavebnice Toddler blocks)

Metodický postup:

Dětem ke stolečku či na koberec nachystáme kostky a předlohy „krojovaného průvodu“. Krojovaný průvod a stárky v něm představují barevné čtverečky a kostky. Děti si vyberou jednu z předloh, na které jsou barevné čtverečky a pod předlohu musí naskládat barevné kostky tak, jak jsou na předloze.

Lehčí variantou je skládat kostky přímo na zadání.

Obrázek č. 21 – Aktivita Krojovaný průvod obcí

ZÁVĚR

Bakalářská práce se ve své teoretické části zabývá vymezením předškolního vzdělávání a jeho subjekty, dále polytechnickým vzděláváním v prostředí mateřské školy, jeho metodami, cíli a obsahem. Věnuje se též vymezení etnografické oblasti Hanácké Slovácko a lidovou tradicí hodů vážící se k této oblasti. Vymezeny jsou zde pojmy jako hody, chasa, kroj, máj, juchačka či ornament. Teoretická část je východiskem pro praktickou část práce.

Praktická část je tvořena deseti metodickými listy, které tvoří náměty pro práci učitelů mateřských škol v souvislosti s lidovou tradicí hodů. Náměty jsou koncipovány tak, že je lze s drobnými obměnami užít i v jiných etnografických oblastech, než je Hanácké Slovácko.

Metodické listy jsou zaměřeny na pracovní činnosti a další aktivity rozvíjející u dětí předškolního věku jejich schopnosti, dovednosti a vědomosti v oblasti polytechnického vzdělávání, které využijí při každodenních činnostech či v pozdějším pracovním životě.

Uvedené činnosti mají u dětí dále rozvíjet pozitivní vztah k tradici hodů a jejich sounáležitost s místem, kde žijí. Činnosti uvedené v této práci jsou jen zlomek toho, jak lze s dětmi v mateřských školách pracovat na toto téma.

Cílem této práce bylo zpracovat teoretická východiska tématu a na základě toho vytvořit náměty pro polytechnické činnosti pedagogů mateřských škol na téma „tradice hodů“. Všechny tyto cíle byly naplněny.

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 – Mapa Hanáckého Slovácka.....	24
Obrázek č. 2 – Pomůcky na kamínkové pexeso.....	37
Obrázek č. 3 – Kamínkové pexeso.....	37
Obrázek č. 4 – Pomůcky na malovanou mašli.....	39
Obrázek č. 5 – Pracovní postup a hotový výrobek malované mašle.....	39
Obrázek č. 6 – Pomůcky na výrobu tašky.....	42
Obrázek č. 7 – Výroba tašky.....	42
Obrázek č. 8 – Pomůcky pro výrobu stárky.....	45
Obrázek č. 9 – Postup výroby těla a hlavy stárky.....	45
Obrázek č. 10 – Postup a hotový výrobek stárky.....	45
Obrázek č. 11 – Pomůcky pro výrobu májky.....	47
Obrázek č. 12 – Postup výroby a hotová májka.....	47
Obrázek č. 13 – Pomůcky pro výrobu juchačky.....	49
Obrázek č. 14 – Postup výroby a hotová juchačka.....	49
Obrázek č. 15 – Pomůcky pro výrobu koláčů.....	51
Obrázek č. 16 – Výroba koláče dle varianty 1.....	51
Obrázek č. 17 – Výroba koláče dle varianty 2.....	52
Obrázek č. 18 – Pomůcky na výšivku.....	54
Obrázek č. 19 – Pracovní postup a hotová výšivka.....	54
Obrázek č. 20 – Ornament z mouky.....	56
Obrázek č. 21 – Aktivita Krojovaný průvod obcí.....	58

Zdroje

Použitá literatura

BROUČEK, Stanislav a Richard JEŘÁBEK, ed. *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky v Praze a Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1450-2.

FROLEC, Václav. *Tradice v lidové kultuře a tradice lidové kultury*. [Bratislava: Veda], 1986.

JEŘÁBEK, Richard, FROLEC, Václav a HOLÝ, Dušan. *Podluží: kniha o lidovém umění*. V Brně: Krajské nakladatelství, 1962.

JEŘÁBEK, Richard, WOITSCH, Jiří a František BAHENSKÝ, ed. *Etnografický atlas Čech, Moravy a Slezska. IV, Etnografický a etnický obraz Čech, Moravy a Slezska (1500-1900): národopisné oblasti, kulturní areály, etnické a etnografické skupiny*. Praha: Akademie věd České republiky, Etnologický ústav, 2004. ISBN 80-85010-57-7.

KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA, ed. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7.

KRÁTKÁ, Ludmila. *Tetičko, ušijte mně kroj*. Ve Vlkoši u Kyjova: vlastním nákladem, 2020. ISBN 978-80-270-7314-6.

KUPCOVÁ, Zuzana, NÁDVORNÍKOVÁ, Hana, RŮŽIČKOVÁ, Veronika, SVOBODOVÁ, Eva a VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Činnosti ke svátkům a tradicím v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, [2016]. ISBN 978-80-7496-292-9.

MARADA, Rostislav. *Lidové ornamenty ve Svatobořicích-Mistříně*. Svatobořice-Mistřín: Obecní kulturní dům ve Svatobořicích-Mistříně, 2016. ISBN 978-80-270-1321-0.

NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. *Polytechnické činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2015. ISBN 978-80-7496-194-6.

OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5107-8.

PROVÁZKOVÁ STOLINSKÁ, Dominika a kol. *Polytechnické vzdělávání v prostředí mateřské školy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4735-3.

SIDON, Carolina, SKŘIVÁNKOVÁ, Petra. *Tvořivá hra: metodika tvořivých činností v mateřské škole*. Říčany: Muzeum Říčany, 2020. ISBN 978-80-904903-9-0.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.

SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.

SYSLOVÁ, Zora. *Profesní kompetence učitele mateřské školy*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4309-7.

ŠEPLÁKOVÁ, Věra. *Stárkovská organizace na jihovýchodní Moravě*. In Vlastivědný věstník moravský 33, 1981, č. 3, s. 302-311 ISSN 0323-2581.

ŠKUBAL, Rudolf. *Hranice Slovácka: vymezení etnografického regionu: (metodické pokyny)*. Brno: [s.n.], 1995.

ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. Olomouc: Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-096-9.

ŠOUREK, Karel. *Lidové umění v Čechách a na Moravě: poznámky k jeho povaze*. V Praze: Umělecká beseda, 1942. Cesta k umění. Díl 8, Umění národní a lidové.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

Internetové zdroje

Etnografický region Hanácké Slovácko [online]. 2022 [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: <http://archiv.fos.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=122033>.

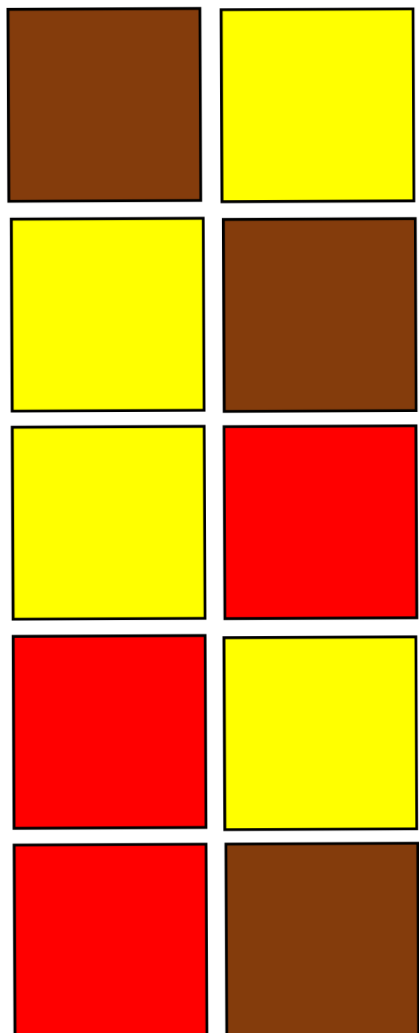
Hanácko Slovácký kroj – Vzorník pánského kroje web [online]. 2022 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://docs.google.com/document/d/1zskifC8YQKYRWIXp6bTIHgUv-JHIQKrPC7VE2So0k1Y/edit?pli=1>.

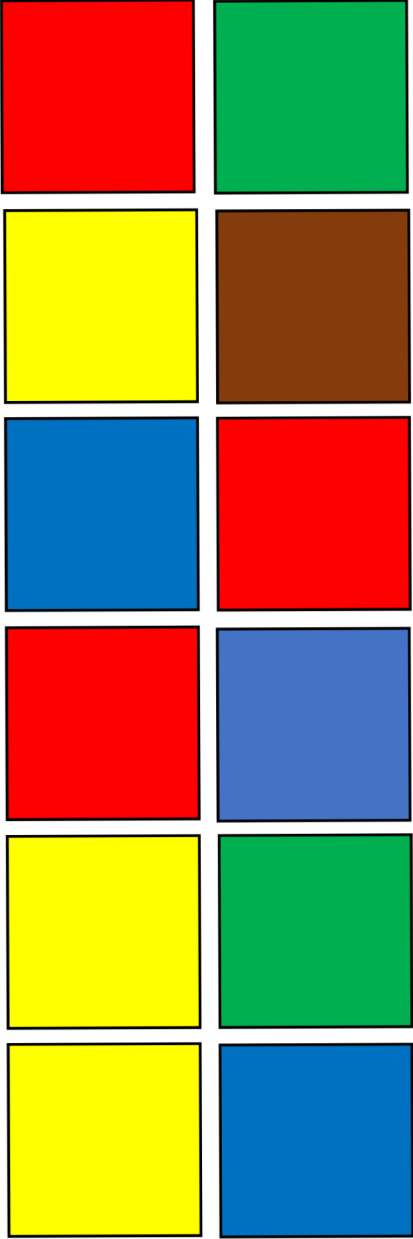
Kroj – Hanácké Slovácko [online]. 2022 [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: <https://www.nechvalin.cz/kroj-hanacke-slovacko/#prettyPhoto>.

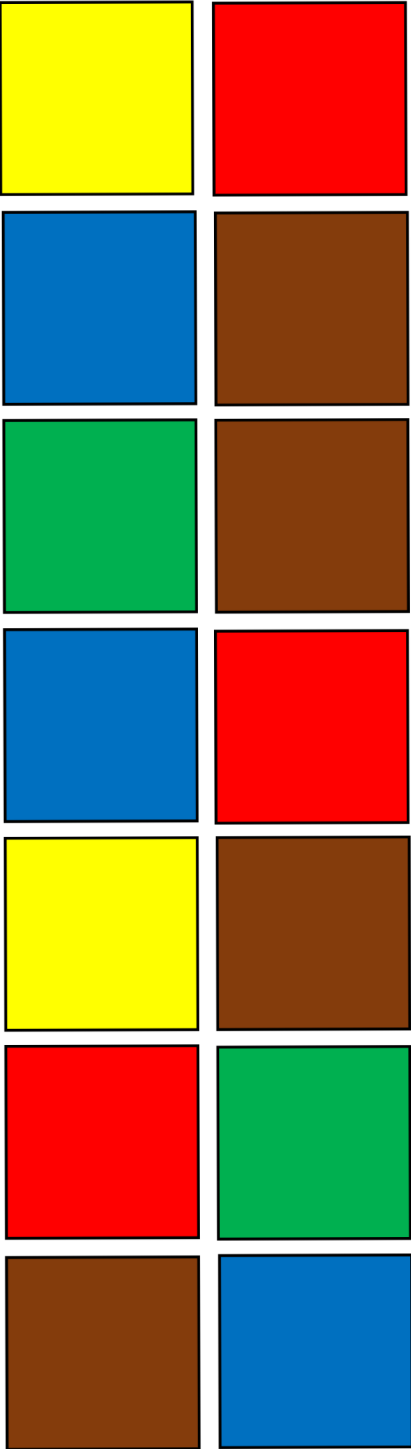
Marie Švirgová – maléřka [online]. 2022 [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=WZz74MmTfI>.

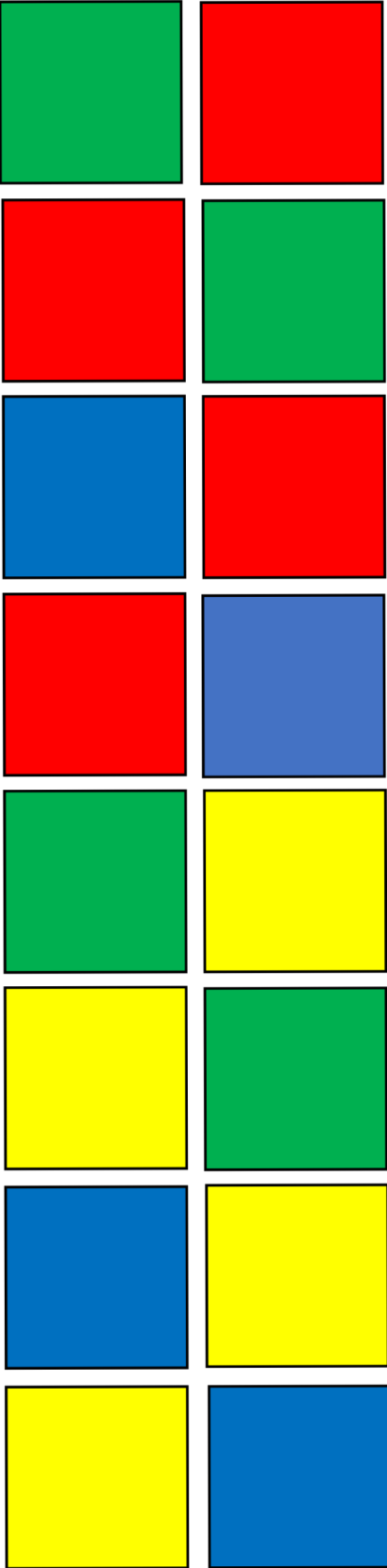
Přílohy

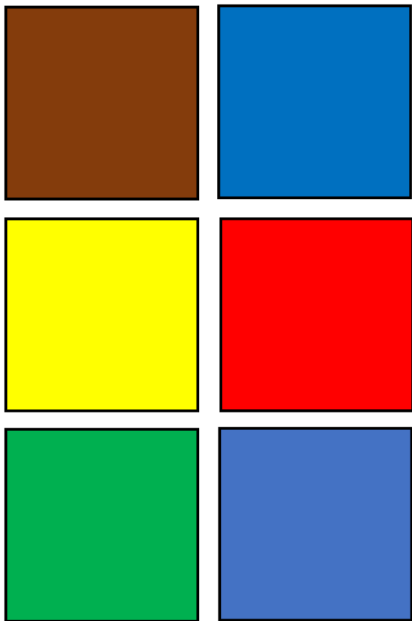
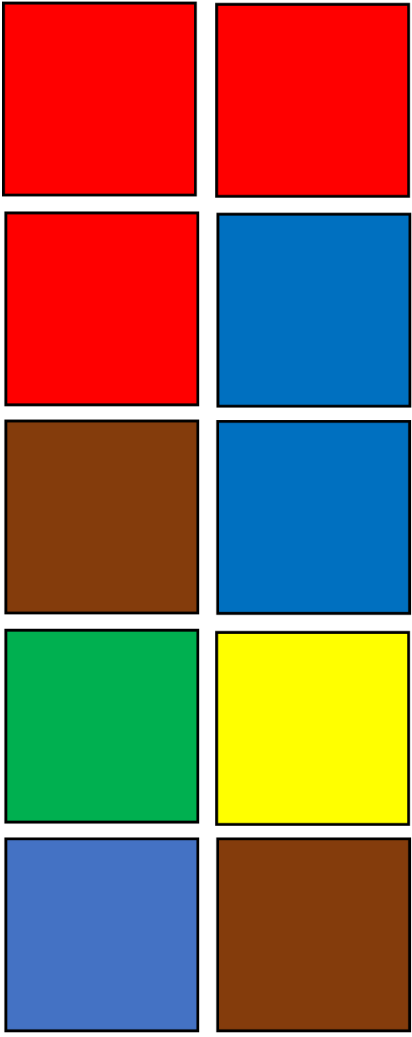
Příloha č. 1 – Zadání krojovaný průvod

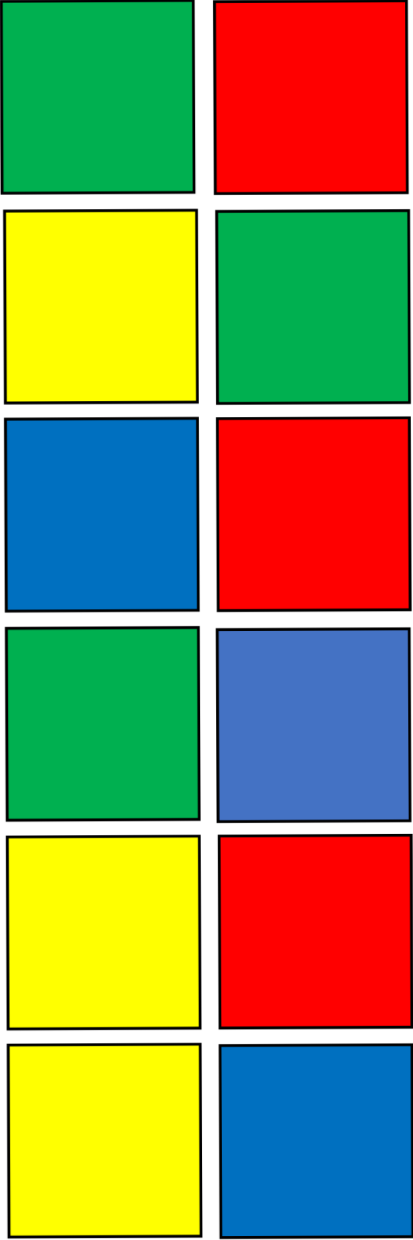

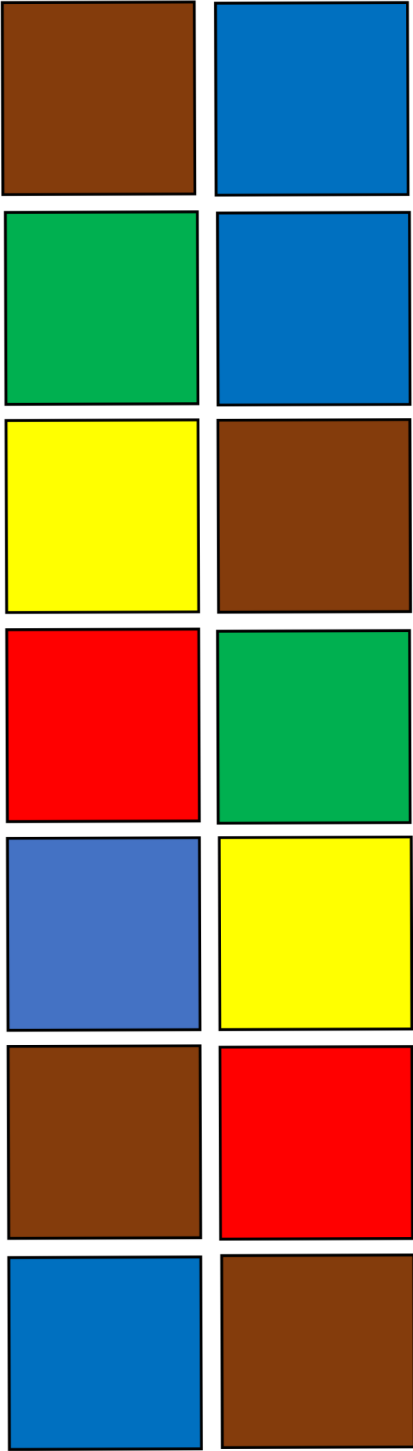

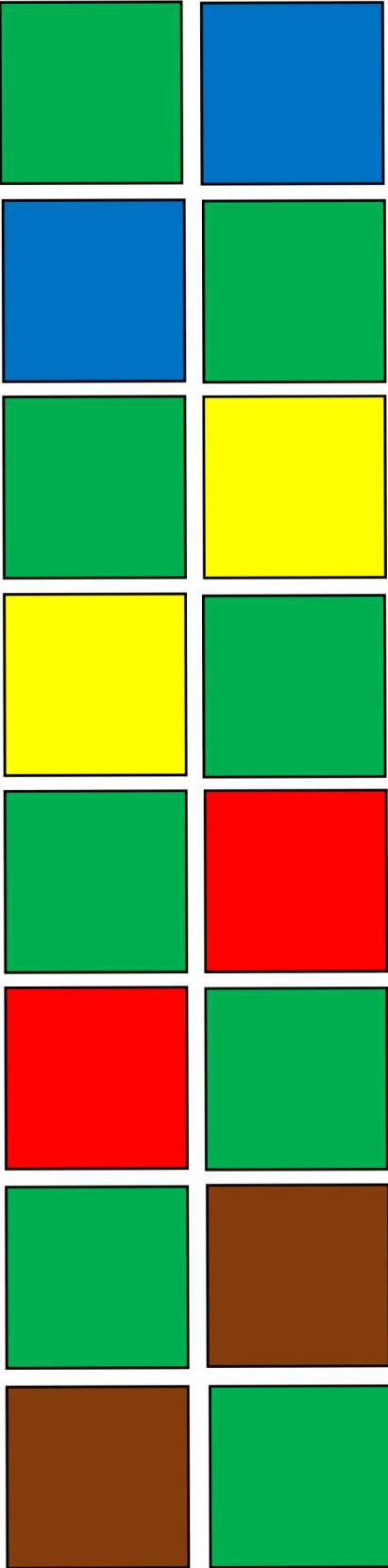

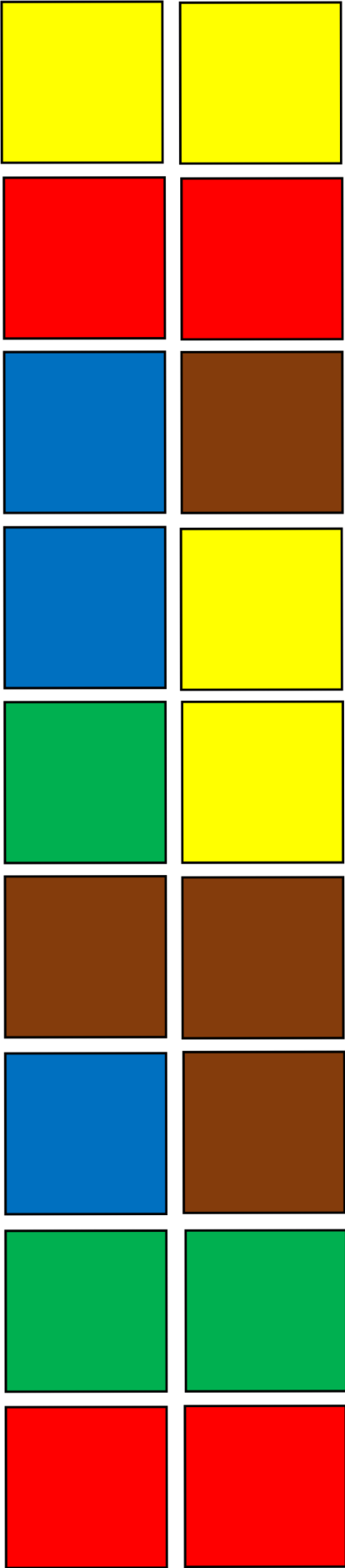

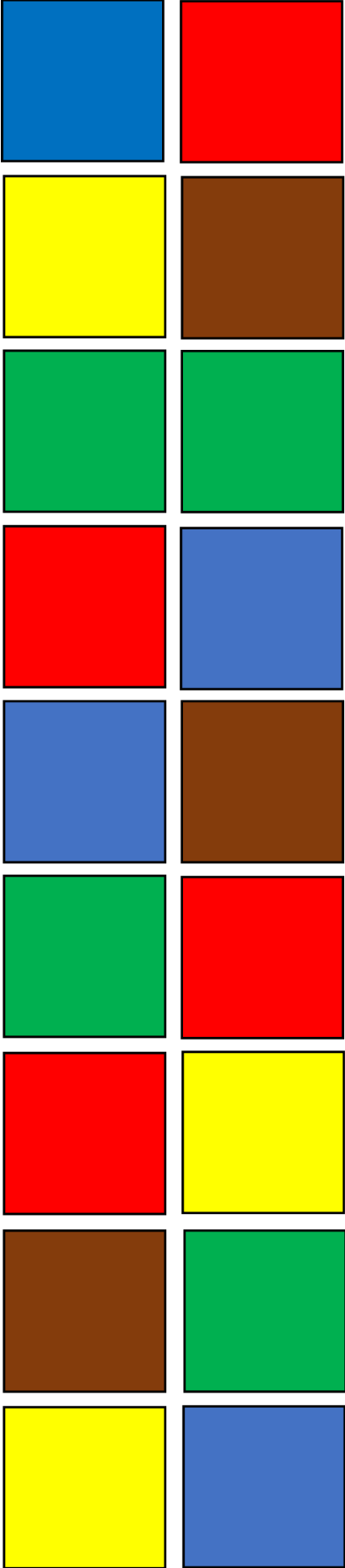

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Tereza Pospíšilová
Katedra nebo ústav:	Technické a informační výchovy
Vedoucí práce:	PhDr. Pavlína Částková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Lidová tradice hodů v mateřské škole v etnografické oblasti Hanáckého Slovácka
Název v angličtině:	Folk traditions of feasts in kindergartens specifically ethnographic area of Hanácké Slovácko
Anotace práce:	<p>Tato bakalářská práce se zabývá lidovou tradicí hodů v mateřské škole v etnografické oblasti Hanáckého Slovácka. Práce je rozdělena a teoretickou a praktickou část.</p> <p>Teoretická část se zabývá lidovou tradicí hodů, vymezení oblasti Hanáckého Slovácka, polytechnickým vzděláváním a jeho návazností na předškolní vzdělávání.</p> <p>Praktickou část práce tvoří náměty činností pro práci v mateřské škole na téma lidové tradice hodů v oblasti Hanáckého Slovácka.</p>
Klíčová slova:	Hanácké Slovácko, hody, polytechnické vzdělávání, předškolní vzdělávání, Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, tradice
Anotace v angličtině:	<p>This bachelor's thesis concerns folk traditions of feasts at a kindergarten located in an ethnographic area Hanácké Slovácko. The work is divided into a theoretical and a practical part.</p> <p>The theoretical part concerns the traditions of local village fairs, definition of the Hanácké Slovácko region and matters of polytechnical education and its linkup to preschool education.</p>

	The practical part consists of ideas and suggestions of educational activities concerning folk traditions and fairs of the area Hanácké Slovácko.
Klíčová slova v angličtině:	Hanácké Slovácko, feasts, polytechnical education, preschool education, Framework Educational Programme for Preschool Education, tradition
Přílohy vázané v práci:	1
Rozsah práce:	63
Jazyk práce:	český